

7 Шейх вагъуф буба

8 Абу Бакра шалвардин кикер куъруъ авуначир

10 Вили ягъун ва адакай авай зарар «Вучиз квекай сада муъкуъд рекъизва...?»

НА ЛЕЗГИНСКОМ ЯЗЫКЕ

МЕРГЪЯМАТЛУ РЕГЪИМЛУ АЛЛАГЪДИН ТІВАРЦІЕЛДИ

Ша чна фикир ийин!

Сулейман-гъажи Тагъибеков

Са шакни алач, гъар са халкъдиз чарасуз лазим тир шейэр: Чал, Чил ва Дин я. Ибур багъада-каз хвена кланда, гъатта жуван чанни абур патал къурбанд авун пак буржийрикай сад яз гъисабзава. Амма, ша фикир ийин, чи халкъди и буржи гъикі кыле тухузватла ва абур чаз гъикъван багъа ятла?

Чал ва Чил са гъал гуъзчивилик квазва, милли газетар, журналар, ктабар, теле-радио передачаар акъудзава, институтра ва школайра тарсар ва ахтармишунар кыле тухузва, Чил хуьдай ва адакай менфят хкуддай карханаяр, тешкилатар кардик ква. Гъа са вахтунда, къейд авун лазим я, инани эксиквилер кими туш. Амма и макъалада, аз куъ фикир Диндин месэладал желб ийиз кланзава. Ша чна

рера мискінар авач, авай-бурни иеси къейи квалериз ухшар я. Я абурухъ къелкъведай кас авач, я суварин юкъуз хъайитлани раklar ахъайна къведай кас жагъизвач. Завай инал Къиблепатан районрай тир са шумуд хуъруън тіварар къаз жедай, амма вирибурун тіварар къаз жедач, гъа са вахтунда, садбурукай лагъана муъкуъбурукай талгъанани дуъз жезвач. Гъавилияй намус авай гъар сад вичин хуъруъз килиграй. Вуна мискінар лугъузва, инсанар исятда чпин багърияр кчуднавай суариз гъич килиг хъийизмач. Суариз малари клур гуз, къацлур ийиз ава. Бес абуруз чизвачни пака чебни гъа суариз хъфидайди. Рагъметдиз фенвай диде-бубаяр рикілей алатнаватла, чеб патал къванни авурай. Я хизан сагъ хъайибур, и мублагъ дуъньяда симинин сеткадин къимет гъикъван я? Тахъайтла жемятдин паталай са ни ятлани атана и кар авунал вил алани. Халкъ кесиб

Гъажи Давуд, Ярагъ Мугъаммад эфенди, Алкъвадар Гъасан эфенди, Мирзаали эфенди, Гъажи Рамазан буба ва гъар са дерада, гъар са хуъре машгъур велияр, пірер-шейхер хъайи чи халкъ алай аямда гъи гъалда аватла килиг.

гъар сада жуваз ихътин суал гун: «Зи умъурда динди гъихътин чка къазва, важиблу роль къугъвазвани? Дин вилик фин патал за вуч ийизва?» Заз чиз, эгер чна чуънуьхар тавуна авайвал лагъайтла, жаваб шадардайди жедач. Акі туширтла, чал «Дин гадарнавай лезгиар» лугъудай тівар акъалтдачир. Мумкин я ихътин гафар ван хъайила, бязи серт лезгийрин намусрани акъазва жеди. Амма хъел атун лазим туш, камалэгълийри чирзавайвал, жуван нуксанар хиве къун им хъсан патахъ дегиш хъунин сад лагъай кам я.

Гъажи Давуд, Ярагъ Мугъаммад эфенди, Алкъвадар Гъасан эфенди, Мирзаали эфенди, Гъажи Рамазан буба ва гъар са дерада, гъар са хуъре машгъур велияр, пірер-шейхер хъайи чи халкъ алай аямда гъи гъалда аватла килиг. Заз чиз диндал къадагъа алай атеизмдин девирдани ихътин муракаб гъалар авачир. Диндилай къадагъа алудна къад йисалай гзаф хъанва, амма са пай хуъ-

я лугъуда, пул авач. Ваъ гъурметлубур, чахъ садвал авач, садвал жедач арада гъурмет тахъанмаз, гъурметни жедач дин тахъанмаз. Ибур вири сад садахъ галкланвай затлар я. Садвал хъайила, валлагъ, чна гъар сада са гъал эцигна партал алачирдаз перем цвада.

Гъакіни варлу инсанар ава, бес абуру вучиз жуван хайи жемятдин къайгъуйрикай фикир ийизвач. Инал зи рикіел чи са ватанэгълидин ихтилат рикіел хкъезва. Вичи авур кардал дамах ийиз ада лагъана: «За ресторан къуна жуван ярар, дустариз тлуънхъун эцигна, флан къадар пул харжна!» Де идан вири крар тувківена са къайгъуни амачни? Жуван нефсиниз къуллугъ ийидалди хайи жемятдиз авун хъсан я эхир! Эхират патал сувабни я, инсанрини баркала лугъуда. Вуч лагъайтлани багънаяр я дустар, чи иман зайиф я. Вилериз акъазвайдахъ чун ягъазва, такъазвайдахъ инанмиш туш.

» 6

Россияда къенин юкъуз Шариат хъун мумкин яни?

Им сад лагъай йис туш, неинки Исламдин илимдал машгъул алимри, гъакіни, светский пешекарри – юристри, социологри, религиоведри ва востоковедри – Россиядин Федерациядин светский къанундихъ галаз Шариатдин къайдаяр къунин гъакъиндай веревирд ийиз ва и жигъетдай XIX асирдин Россиядин империядин тежриба, идалай гъейри, XXI асирдин маса уьлквейрин тежрибадал бинеламиш хъун мисал яз къалурзавайди. Идан патахъай культууролог Жаннат Сергей Маркуса Дамир Зинюрович Хайретдиновахъ галаз суьгъбетна. Ам тарихдин илимрин кандидат, «Медина» (Москва – Нижний Новгород) чапханадин Энциклопедический отделдин руководитель я.

- Ша чна садра веревирд ийин, и кар Квез, тарихчидиз хъиз, гъикі аквазватла: са гъина ятлани икі авай, яни Шариат светский къайда-къанундин къурулушдихъ галаз къун, я туш хъи, лап маса терефдин къурулушдихъ галаз, яни исламдинди тушир диндин гъукуматрихъ галаз? Гъавурдик кутазава: гзафбур мягътел жезва Шари-

атдин бязи къайдаяр Англияда ва алай аямдин Дагъустанда, мисал патал, тунва лагъайла?

- Сифте нубатда гъавурдик кутан – шариат мусурманрин диндин къанундин къайдайрилай (фикх) артухан я, гъикі хъи, ада светский къанун-къайдадин бязи терефарни къачунва. Алай вахтунда Шариат вичин талукъ къайдада, тамамдиз анжах къилдин мусурман уьлквейра – Персидский заливдин монархийра тайин хъанва: Иранда ва Кеферпатан Африкадин са жерге уьлквейра. Гзаф къадар мусурман уьлквейра Шариат ишлемишунихъ сергъатрин гуьтлуввал ава – яни гзаф пай вахтара гражданилин месэлайрал гъалтайла.

Гражданирин ихтиярар хуьнал гъалтайла Шариатдихъ авай къуват гъихътинди ятла, Индиядин, Израилдин ва Филиппинрин гъукуматриз вил вегъейла аквада. Ина гъакіни Шариатда гражданин гъаларин къайда гуъзчивилик кутазава, адалай алатайла, амай месэлайрай чкадин мусурманриз умуми (светский) ихтияррал амал авун талукъ я. Гъа са вахтунда, къейд авун лазим я хъи, сифтегъан къве гъукуматда ихътин къайдаяр гъеле абуруз аслу туширвал гудалди тайин хъанвай, яни Британиядин Индиядин девирда ва Османиядин вилайат тир Палестинадани и жигъетдай.

» 3

Дишегълигал чулав партал

Гъихътин ранг сунна я?

Гъажимурад Омаргъажиев

Къенин юкъуз иллаки жегъилрин арада «чулав гъижаб» алукулунин гъакъиндай месэла веревирд ийизва. Рекъелай алатнавайбуру гъа им «фарз» ва я «сунна» я лугъуз эвер гузва, масабуру идаз къарши тереф субут ийиз алахъзава, пуд лагъайбуруз лагъайтла идахъай кичлезва. Гъижаб вуч я ва ам гъихътин рангунинди хъун лазим я? Мусурманрин арада садвал тахъунин къилин сеbeb абур Пак тир Къуръандин кхъинрин ва Расуллугъдин Суннадин дуъздаказ гъавурда такъун я. «Чулав гъижабдин» темани гъавилияй арадал атана.

Гъижаб вуч я?

Гъижаб – им дишегълиди алукулзавай партал я, ада чинилайни гъилин билегдилай агъуз алатайла вири беден клевзава.

Сад тир Аллагъди дишегълийриз гъижаб алукулун абуруз ферз яз ганва. Им Пак тир Къуръанда тестикъзава ва ана лугъузва (мана): «Я Пайгъамбар, инанмиш тир дишегълийриз

лагъ, къуй абуру чпин вилер чилиз атлумрай ва чпин ягъ хуърай. Къуй абуру чпин гуъзелвилер виридаз аквадайвал къалур тавурай, анжах виле акъазвай чинилайни гъилерин билегрилай алатайла» (сура «Ан-Нур», 31-аят).

И аятдин кхъинрай (текстинай) аквазвайвал, Аллагъди дишегълийри маса инсанрин вил акъуникай чпин беден клеви авун истемишзава.

Гъижаб гъихътинди хъун лазим я?

1) чинилайни гъилин белегрилай алатайла вири беден клеви авун лазим я;

2) итимрин вил акъадай жуъредин члагайди хъун лазим туш ва гъакіни къати, акъатай рангаринди тахъун лазим я;

» 2

Дишегълигал чѳулав партал

1 « 3) къелечІ, бедендин кІалубар чир жедай парчадинди къадагъа я;

4) алкІайди хъана кІандач;

5) атиррин ни галайди хъунни виже къведач;

6) итимрин паргалдиз ухшарди хъана кІандач.

Вири и истемешунрал дишегъли маса ксар алайла амал авун лазим я.

Чѳулав гѳижаб фарз ва я Сунна я лугъудалди вилик амаз, фарз ва Сунна чеб вуч затІа чир хъунин чарасузвал ава.

Фарз – им Аллагъдин ﷺ истемешун я ва ам къилиз акъуд тавуни жегъеннемда гъелек авунал гъида. Фарз – им Шариатди тестикънавайди я.

Фарзар къве жуьредиз пай жезва:

Сад лагъай жуьре – им фарзу-ль-айн (гъар са инанмишдан хиве авай мажбулнама, буржи я). Чарасуз тир илимрикай лугъудалди вилик агъадихъ галай истемешунар чир хъун лазим я: фарз яз къилиз акъатун лазим тир гъар са шей вич фарз жезва. Яни чарасузди тирди чирзавай илим вич чарасузди (фарз) тирди жезва. Суннадалди чирзавай илим вич Сунна жезва. Ѓа и истемешунрикай даях къуна хъиз, чарасуз тир са шумуд илимдин тІвар къан:

- инанмишвал чирун (акъида);

- акъулбалугъ инсандиз чарасуз чир хъана кІанзавай фарз тир крар, Исламдин шартІар, яни капІ авун, сив хуьн, закат гун ва гъаждикай чир хъун; - хизандин, алишверишдин, чил кирида къунин ва ибурухъ галаз алакъалу тир маса крарал машгъул тир кас патал, абурукай гъар садакай чарасуз чирвилер хъун лазим я, гъикІ хъи, къадагъа алай крар

Ибн Аббаса суьгъбетна, бес Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Куьне лацу парталар алуки, гъикІ хъи, абур куь парталрикай виридалайни хъсанбур я ва куь къейибурни абурук алчудара» (Абу Давуд, Тирмизи).

тавун патахъай;

- руьгъдин хъсан ва пис терефар чирун, яни хъсанбур къачун, писбурукай азад хъун патал, гъа и къайдада жуван руьгъ тербияламишун патал.

Къвед лагъай жуьре – им фарзу-ль-кифайя (Аллагъдин ﷺ гъакъиндай обществодин хиве авай мажбулнама). Нагагъ инсанрин арада фарз тир гъич са карни къилиз акъуд тийизвайбур аватІа, ахътин общество гунагъкарди жезва, эгер са ни ятІани фарз къилиз акъудзаватІа, саки ам яшамаш жезвай общество гунагъдикай азад жезва. Фарз уль-кифайядик агъадихъ галай илимар акатнава: исламдин ихтияррикай дерин чирвилер хъун (фикх), математикадай (хисаб), медицинадай, обществодиз герек тир гъар са пеше чирун ва икІ мад.

Сунна вуч я?

Сунна – им Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ къиле тухвай гъерекатар, адан крар ва ихтилатар я. Пак тир Къуръандай алагайла Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ Сунна къвед лагъай чешме я ва Пайгъамбардиз ﷺ Аллагъди адал Къуръандай Ачухарунар агакъаруниз ва гъакІни гъа и Ачухарунрин гъавурда туниз эвер ганай.

И гъавурда тун гъакІни Пайгъамбардин ﷺ Сунна я. Суннадал амал авунин патахъай Пайгъамбарди ﷺ вичи виридаз малум тир эхиримжи гъаждин вахтунда лагъана: «За квез къве шей тунва чпелай къулухъ рекъелай алат тийидай – им Аллагъдин Ктабни зи Сунна я» (аль-Гъаким аль-Мустадракди агакъарна).

Гила чаз чизва фарз вуч ятІа ва Сунна вуч ятІа ва тайинариз жеда, дугъриданни, чѳулав ранг «фарз» яни тахъайтІа, «сунна».

Им тестикъарун патал Къуръандай, я тахъайтІа суннадай тамам делил гъунин чарасузвал ава. Амма

Аллагъдилаи ﷺ атанвай ихътин эмир, я туш хъи, Пайгъамбарди ﷺ хижаб анжах чѳулавди хъун патахъай тестикънавай са фикир авач. Ихътин келимаяр авачиз са гъихътин ятІани шейер фарздикни суннадик кутун дуьз туш. Пайгъамбардин ﷺ гъадисда лугъузва: «Нагагъ са ни ятІани за талгъай гафар ва тавур крар лугъуз хъайитІа, къуй вичиз жегъеннемда чка авурай». Амма бязибуру дуьз баян таганвайди идан къаншарда гъизва.

дан гъадисдикай менфят къачузва ва мягътел жедай кар я. абуру ам гъарда вичиз кІандайвал ишлемишзава, баянар гузва, бязибуру патал ам фарз, масабур патал сунна я.

Абу Дауда «аль Суннада» Умм Саламадивай агакъарайвал лугъузва: «Дишегъли ансарар икІ аквазвай, абурун парталриз вил вегъейла къилел чѳулав пехъер ацукънавайбур хъиз», вичихъ агъадихъ галай мана авай аят агакъайла (мана): «Я Расуллугъ! Лагъ

Гъихътин ранг сунна я?

Аллагъдин Пайгъамбардин ﷺ гъадисрай ва Къуръандин аятрай чаз Пайгъамбардин ﷺ рикІ алай рангар лацудини къацуди тирди чизва.

Абу Зарра ﷺ лагъана: «Зун Пайгъамбардин ﷺ патав атана ва ада лацу рангунин партал алукизавай ва ам алаз ксунни ийизвай. Зун геж хъиз адан патав хтана ва ам ахварикай уях тир».

Аль Бухариди агакъарайвал Саада ﷺ лагъана: «Заз Пайгъамбардин ﷺ чапла патахъайни эрчи патахъай къве итим акуна Ухуддин юкъуз лацу парталар алайбур. Мад заз абур я адалай къулухъ, я адалай вилик акхун хъуьнач». И къвед Жабраил ва Михаил малаикар тир, Аль Хафиз Ибн Хажара вичин «аль Фатх» (10/295) ктабда къалурайвал.

Ибн Аббаса суьгъбетна, бес Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Куьне лацу парталар алуки, гъикІ хъи, абур куь парталрикай виридалайни хъсанбур я ва куь къейибурни абурук алчудара» (Абу Давуд, Тирмизи).

Абу Рамта лагъана: «Заз Аллагъдин Пайгъамбар ﷺ къацу рангунин къве жуьредин партал алаз акуна» (Тирмизи).

Аллагъ-Таалади ﷺ Къуръанда лугъузва (мана): «Им (Женнетда) акурла, хушбахтвал ва чІехи пачагълугъ аквада. Абурул ипеқдин къацу парталар жеда» (сура «аль-Инсан», аят 20-21).

ГъакІни Аллагъ-Таалади ﷺ Къуръанда лугъузва (мана): «Абур къацу хъуьуьганрал ва гуьзел халичайрал жеда» (сура «Ар-рахман», 76-аят).

И гъадисрай ва аятрай ачухдаказ аквазвайвал, къацу ва лацу ранг алукиун амайбурулай хъсан я, гъикІ хъи, абур Аллагъдин Пайгъамбардин ﷺ сунна я. Мусурманрин къанажагъда къацу ранг женнетдин гуьзелвилехъ ва адан берекатрихъ галаз алакъалу я, гъавилий гзаф къадар мусурманриз и ранг артух кІанда.

Заф къадар рекъелай алатнавай ксари Абу Дау-

ви папариз, рушариз ва инанмиш тир итимрин дишегълийриз, абуру чпел (я туш хъи муьква авурай) шаршав вегъирай. ИкІ абур регъятдаказ чир жеда (яни лукІарикайни чалкечир дишегълийрикай) ва абурун кефида аквадай келимаяр лугъудач. Аллагъ Гъил къачудайди ва Регъимлуди я» (сура «аль-Азхаб», 59-аят).

Абур пехъерив тешпигъ алай чѳулав партал себеб яз гъана, амма им чарасуз къилиз акъудна кІанзавай ва я акІ хижаб алукиунин лазимвал авай кар туш. Араб ульквейра гзаф пай дишегълийри чѳулав рангунин партал ам Пайгъамбардин ﷺ сунна я ва я фарз я лагъана алукизавач, чпин адет тирвили алукизава. месела, индияда милли адет лацу партал я. Чѳулав ранг милли ранг, адет тушир чкайра, ихътин чѳулав партал алукинавай дишегъли амайбурукай хкатна аквада ва гъа ида хижаб алукиунин шартІарикай сад чѳурунал гъида.

Дишегълидиз гъар жуьре рангарин партал алукиун къадагъа туш, амма винидихъ къейднавай шартІарал амал ийизваз хъайитІа, амма гзаф къадар инсанрин кІватІалдикай хкатна хъиз аквазвай рангунин партални чІагурун яз гъисабзава, яни цІару парталди итимрин вилер, фикир желба, абур диндивай ийида ва дишегълийр намусдик хкІун яз гъисабзава. Ихътин крар ва абурун нетижаяр чаз тІимил чизвач.

Макъаладин бинеда за инсанриз чѳулав рангунихъай кичІе тирдакай лагъанай. Чун патал сир туш, алай вахтунда чѳулав ранг гъакъикъат инкар ийизвай ва алмирз экъуьгъзавай, абур инанмишсузар я лугъуз тахсирар кутазвайбурун шартІунин лишан хъанва. Чѳулав парталар алаз авур къван крарилай къулухъ, инсанар и рангунинни шаклувал кваз, кичІ кваз эгечІзава ва гъавилий ам артух лазимвал авай ранг яз гъисабзавач.

Къуй Аллагъди ﷺ гъакъикъат гъахълудаказ ва таб таб яз къалурдай ва тапаррикай хуьдай мумкинвал гурай! Амин.

Учредитель

Благотворительный фонд "Путь".
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакциядин Совет

Агъмад-гъажи АБДУЛАЕВ
Сулейман-гъажи ТАГЪИБЕКОВ

Редактор

Зулейха ХАНМЕГЪАМЕДОВА

Канонический редактор

Шамиль ОМАРОВ

Верстка

Лейла ГУСЕЙНОВА

Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.
Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-37006 от 29 июля 2009 г.
Индекс 51395

При перепечатке ссылка обязательна
Газета набрана и сверстана на компьютерной базе «Ас-салам»

Отпечатана в ООО «Дом печати»
пр. Акушинского, 20 Заказ № _____

Сдано в печать 12 марта 2010 г.

Тираж 4.000 экз.

Адрес редакции:
367015 РД, г. Махачкала,
ул. Азиза Алиева, 2.

Телефон: (8722) 61-00-64

E-mail: assalamweb@gmail.com
web: www.assalam.ru

Россияда къенин юкьуз Шариат хьун мумкин яни?

1 «

Гьа къайда Россиядани авай. Ина Шариатди граждандрин гьалар мусурманар – хуьруьнвиар саналди ва шегьерда умуми жамаатрин арада дуланмиш жезвай чкайра агьавалзавай. Уголовный ва административный крар умуми Россиядин светский къайдадин ихтияррин гуьзчивилик квай.

Советрин властдин сифте йисара гьа и къайда (шариатди граждандрин ихтиярар хуьн) Кавказдани Юкъван Азияда тунвай та юкъван йисаралди, саки яргьал районара 1920-йисарин эхирдалди амай.

- Мадни са теориядинди тир, анжах тарихдиз талукъ тушир, диндин тестикъарун: Шариат вириданни яни, тахьайтла, тушни? Яни ам ми хьиз уьмуьрдиз кечирмишун герек яни, амай шариатдинди тушир къайдаяр кваз такьуна?

- Мусурманрин общества Шариат, къайда хьанвайвал, адетдин ихтияррихъ (урф) саналди авай. Идалай гьейри, ам уьмуьрдиз яваш-яваш кечирмишзавай. Мугьаммад Пайгьамбардин ﷺ Йеменда авай вичин векилдиз, Муаз ибн Жабалаз акьудай виридаз малум тир къарар ава: «Абуруз эвер це, сад тир Аллагьдилай гьейри, маса аллагь авач ва Мугьаммад Аллагьдин Пайгьамбар я лугьурай. Нагагь и карда абур ваз муьтгьугь хьайитла, абур гьавурдик кутур, бес Аллагьди абурал ферз тир мажбурнама вегьенва – йикъа вад ч^авал кап^ авун: нагагь и кардани абур ваз муьтгьугь хьайитла, абур гьавурдик кутур, Аллагьди абур пул гун (пулдин налук) патахъай мажбурнава ва ам лагьайтла агьваллуривай къачуна, кесибриз гун лазим я (абурун арадай)...»

Инай аквазвайвал, Шариат амай къайдакъанунрин къурулушрив къазвайди я. Маса гафараалди лугьун хьайитла, Шариатдин къанунар умуми къанун-къайдадин къурулушдик кваз анжах са шумуд процентда кардик кутаз хьун мумкин я, мумкин я гзаф пай хьунни – вири тайин тир шартларилай аслу жеда.

- Тайиндиз: Россия патал вахтуну истемешзавай месэла я. Гзаф миллетринни диндин Федерациядин тежрибада гьа са вахтунда светский, идал алава яз, православный (хашпара) ва шариатдин къанунар гьик^ сад-садав къун мумкин я?

- Са къадар уьлквейра ихтияррин какахънавай къайдайрикай менфят къачузва. Виридалайни машгур чешне, чи фикирдалди, Великобритания я: Англиядани Уэльсда са жуьредин ихтияррин къурулуш, къайда кардик ква, Шотландияда лагьайтла, эсиллагь масад, Англиядизни Саксониядиз къарши ихтиярар. Канададин Квебек вилайтда ва гьак^ни Америкадин Луизиана штатда франциядин истисмарчивилик квай вахтунда ирс яз тунвай хьтин какахънавай ихтияррин къайда кардик кума.

Диндинни светский къайдакъанун сад хьиз саналди къиле финин чешне яз Израиль гьиз жеда: уголовный къайдаяр умуми терефда къиле тухузва, граждандрин лагьайтла, диндин къанунрал бинеламиш хьана. Чувудар патал им, гьелбетда, Галаха ва мусурманар патални – Шариат (ина «эль-Мажалла», яни мусурманрин къайдакъанундин месэлайрай Османлурин халифатдин вахтунин граждандринни суддин къайдаяр).

Гьа ик^, светский обществодинни ва шариатдин ихтиярар хуьнин къайдаяр чи уьлкве патал къиле фидай, кардик кутаз жедай хьтинбур я.

- Чи уьлкведиз эхиримжи йисара Петербурдин юридический университетдин школадин выпускник – президент Д.А.Медведева регьбервал гузва. Юрист хьиз, ам чна веревирд ийизвай месэладахъ галаз таниш яни? Адан асул чешме тир университетда, петербургда Шариатдикай ва ам авай гьаларив къуникай студентриз вуч чизва?

- И суалдиз завай са тайин тир жаваб гуз жедач. Чи уьлкведа Шариатдин теориядайни тежрибадай лап т^имил пешекарар ава. Ик^ и месэладин виридалайни машгур тешкилатчияр Г. М. Керимов, Л. Р. Сюкияйнен Москвада яшаммиш жезва ва кафедрайра тарсар гузва...

- СНГ-дин адет яз саки ч^ехи пай мусурманар яшаммиш жезвай республикайра Шариат арадал хьунин тежрибадай и месэла гьик^ гьалзава (ва я гьалзавач)?

- Саки вири и гьукуматриз гьатта ихтилат и темадай вегьез кич^езва, яни официальнойдаказ Шариат

хьунин месэла гьич фикирни ийизвач. И кардиз са шумуд жуьредин себеб ава, яни «гьвечли стхадин комплекс (вичин къуватрихъ к^евелай инанмиш туширвал)», яни и уьлквейрин вилик-къилик квайбуруз чпин бинеяр азиатриз-мусурманриз мукьва тирди хиве къаз регьузва. Идалай гьейри, Тажикистандани, Узбекистандани ва чка-чка Азербайжанда властриз исламдин чпиз акси акьваззавай ва гьа хилез майилвалзавай терефрихъай кич^езва. Ят^ани

Шариатдин адетрихъ (чкадин къайдакъанунрихъ) галаз сад авунвай къилдин къайдайри ина чка къазва, яни мусурманрин умуми кар алай терефар гуьзчивилик кутуна хуьзвай хьтин къайда.

- Россияда Шариат XXI асирда гьик^ ишлемишдатла квехъ са къайда тайинарнавай план авани? Пешекаррикай идал машгур кас авани, тахьайтла ам вич-вичин ихтиярда вугана гьак^ ахъайнавани?

- Заз чизвай 1990-йисара къилдин диндинни политикадин тешкилатрин истемешуналди Россияда и месэладин гьакьиндай тайин тир план туьк^уьрзавай. Мумкин я абурукай бязибур алай вахтунда ишлемишизни жедай.

Лап бинедай са къадар пешекарар-правоведар, яни чпихъ бинедин юридический образование авай ксар ва гьа са вахтунда Шариатдал машгурлуьрни гьазурна к^анда. Гьелбетда, абурун миллетдизни диндин гьи терефдал алатла, адаз фикир гунин лазимвал авач, амма малум тирвал абурукай ч^ехи пай чпихъ и рекъай тежриба авай мусурманар хьун лазим я.

Ахпа за Россиядин тайин тир регионрикай сана ахтармишунин бине хьиз Шариатдин къайдаяр твадай. Гьелбетда, им Россиядин Конституциядиз къарши, акси акьваззавай къайдаяр хьана к^андач. Авайвал лугьун хьайитла, гьакьакьатдани гьа и рекъай сифте камар къачузва: месэла, Рамазандин вацра ички маса гунал, адал алвер авунал къадагьа эцигун. Амма виликамаз исламдинбур тушир гьукуматра авай гьа къазвай хьтин мукьва гьалариз къимет гана к^анда: месэла, Европада эхиримжи йисара банкарин хилери ва филиалри шариатдал бинеламиш хьана к^валахунин къайдаяр кардик кутунва. Им чи уьлкве патал хьсан мисал тушни, генани Саудовский Аравияди чи промышленностдиз еке инвестицияр харж ийиз эгеч^нава.

- Гьа ик^ Россияда Шариатдин светский къайдайрин битаввал хуьн квелай гат^умун лазим я?

- Ирсдарвилелай гат^умайтла жеда, вучиз лагьайтла гзаф къадар мусурманриз гьа и хилел Шариатдал бинеламиш хьана амал ийиз к^анзава. Инал гьукуматдин органри вичин граждандрин истемешунар къилиз акьудунин важиблувал ава. Мадни Россиядин законодательствода вакьфадин гьакьиндай авай бязи гуьжет алай месэлаяр Шариатда регьятдаказ гьалзавайди фикирдиз къачун лазим я – яни чара ийиз тежедай диндин тешкилатрин хуссиятдин гьакьиндай. Инал уммадинни Урусин хашпа-

ра килисадин фикирар сад я, туьш жезва, абурузни килисайрин эммени къанундалди чпин хуссият хьиз ишлемишдай ният ава эхир. Россияда исламдин банкинг кардик кутун лазим я, инани ахьтин къет^и къанун-къайда герек къевзвач – подзаконный акт ва Центробанкдин иструкцияр са т^имил къайдадиз хьунин лазимвал ава.

Ахпа, гележегда, Шариатдин къанунар хизандин месэлаяр гьалунин кардани ишлемишиз жеда. Месэла Шариатдин куьмеқдалди кве паб вахчун къанундалди гьахъ акьваззавай кар яз тваз жеда, гьик^ Кеферпатан Кавказдин къилдин регионра им къайдадиз элкьвенвайди фикирдиз къачуналди.

- Виридалайни къилин, кар алайди яз акьваззавай суал: чка-чка ва я ми хьиз Россиядин бязи регионра Шариат юридический тежрибадин къайдада туну сепаратизмдин фикирар х^и ийидачни ва нетижада Россиядин Федерация ми хьиз ч^к^унал гьун мумкин тушни?

- Кьизилдин юкь къунин лазимвал ава. Мусурман тушир Шариат кардик квай уьлквейра, саки 2000-йисалди мусурманар маргиналрин (масанрай куьч хьанвайбур) т^имил дестеяр тир, яни кве тахан сергьятдал яшаммиш жезвай жуьрединбур; Израилди и къайда къенин къалди ама. Санлай къачурла, административный ва уголовный къайда къанунди уьлкведин сергьятра къилин чка къун лазим я. Шариатди анжах граждандрин ихтиярар гуьзчивилик кутунин лазимвал ава, яни ахьтин жуьредин сергьятра, сад тир фикирдал къведай хьтин (къайдакъанунда лагьайтла, са гьихьтин ят^ани къет^и тир ва къет^ен терефар тун герек туш – ина вири дуьм-дуьз сад-садав битавдиз атуниин, къунин чарасузвал ава).

Маса патахъай Шариатдин тема дат^ана инкар авуна к^андач. Алай вахтунда им вахтуну вичи истемешзавай месэла я. И мукьвара информациядинни аналитикадин сайт тир Регион.Ру-ди Шариатдин гьакьиндай кешишривай хабарар къуна. РПЦ-дин саки ч^ехи пай кешишрин рик^ел хтана, гуя Россия светский уьлкве я ва мусурманрин диндин ихтиярар Конституциядин РФ-див сак^ани къазвач. Мяг^тел жедай кар я, вучиз им исятда рик^ел хтанва, вучиз диндин тарсар мектебра твадайла рик^ел хтанач?! Гьа са вахтунда мусурманрин тешкилатри ва абурун къиле акьвазнавай дингьилийри 2006-йисалай тагь-

Лап бинедай са къадар пешекарар-правоведар, яни чпихъ бинедин юридический образование авай ксар ва гьа са вахтунда Шариатдал машгурлуьрни гьазурна к^анда. Гьелбетда, абурун миллетдизни диндин гьи терефдал алатла, адаз фикир гунин лазимвал авач, амма малум тирвал абурукай ч^ехи пай чпихъ и рекъай тежриба авай мусурманар хьун лазим я.

кимариз хьана светский гьукуматда ихьтин тарсар тун къанундив сак^ани къазвай кар туш.

Алай вахтунда чна ят^ани и предмет твазва. И кардин нетижа мусурманар яшаммиш жезвай регионра виле акьадай, лап хьсан гьавурда гьатдай жуьредин хьтинди я: 6-7 йисалай алай вахтунда къуд лагьай классда к^елзавай аялри Чечняда, Карачаево-Черкессияда ва Дагьустанда Шариатдин бинеяр чпин республикайра тун истемешда ва гьич са властдивай гзаф къадарда жегьилри ийидай ихьтин истемешунрин вилик пад къаз жедач. Малум тирвал, гьалар ч^урун патал студентрин акси акьваззавай (оппозициядин) къуватар хаталу терефдиз элкьуьнни мумкин я – инал лагьайтла, къилдин жегьилрин к^ват^алрикай ихтилат физвач, вири мусурман жегьилрикай, саки икъван йисарин къене Исламдин бинеяр чирайбурукай лугьуз жеда.

Ва гьавилляй чна гьа и мукьва светский гьукуматдин къайда ч^урнаватла... лугьудайвал, «А» лагьайла «Б»-ни хьлагуьнин чарасузвал арадал къевезва. Им ак^ авун лазим я хьби, герек гьукуматди вичин сад тирвал, битаввал хуьдай къайдада – яни гьеле къедамаз Шариат тунин патахъай гьазурвал акуна к^анда, пешекарри гузвай меслятрал бинеламиш хьана.

Мусурман къайдагара чара хьун

Макъалайрикай сада кхьенвай гьикI са касди хиве къазватIа: «И мукъвара мусурман стхадихъ галаз рахадайла ван хъана, бес гзаф къадар Исламда авай дишегълийриз чара хъжез хъайитIа, хъжедач лугъуз гъульуз физ кичезва...» И хабарди, дугъриданни, пагъ атIудайвал тун мумкин я. Нагагъ алай вахтунда Дагъустандихъ чара хъунин халисан азар галукунавайди фикирдиз тагъайтIа. Чара жезвайбуру чеб гъахъарун патахъай жуьреба-жуьре багънаяр гъизва. Идан гъакъиндай вуч лугъуз жеда?

Исламда чара хъунин къайда, дугъри я, тайинарнава. Идалай гъейри, и къайдадин гъакъиндай фиксда (мусурманрин къайда-къанун, ихтиярар) саки хейлин ктабрикай ибарат кIвалахар кхьенва.

ЯтIани Халикъди чун чара хъуникай яргъа акъвазуниз эвер ганва. Къуръанди гъатта нагагъ паб кIан хъунин гъиссер туьхвенваз, ам кIанзамачиз хъайитIани, мусурманриз чпин папарив уш рафтарилиер гъаз эгечIун патал истемизшава.

Идан гъакъиндай машгъур гъадисдани лугъуз ва: «Аллагъди мусурманриз ихтиярар ганвай вири шейэрикай, чара хъун Адаз виридалайни такIан я». «Адаз виридалайни такIан я» лагъай гафариз фикирце. Адаз, яни вири Алем Халкънавайдаз, адан Агъадиз! Аллагъдин патай хатур къачун къилин макъсад тир чавай ихътин кIвалах ийиз жедали?

Авайвал лугъун хъайитIа, Аллагъдин мусурманунрал амал ийизвай обществода чара хъун лап къери-царуз гъалтзава. Месела, Пайгъамбардин мусурманун асгъабрин арада чара хъунин гъакъиндай мисалар лап тIимил ава. Инкъилаб жедалди яшамиз хъайи чи чIехи несилдин бубайрин арадани гъакI тир. Алай вахтунда чна чешне нелай къачуз ва чун низ ухшарбуру жез чалишмиш жезва?

Гъайиф хьи, чи, дагъустанвийрин арада, чара хъун са къадар машгъур хъанвай къайдадиз элкьенва. Гъелбетда, мусурманрин арада чара хъун тIимил гъалтзава, амма багъишламиша, чун «месин алакъяр сад-садахъ галаз таниш хъунин нетижада вилик кутунвай» обществодиз мукъва хъана кIандач эхир. Чара хъунин процент лагъайтIа, и обществода официальнойдаказ эвленмиш жезвайбурун арада 70 % къван я.

Гъа идани инсан тайин тир фагъум-фикирдал гъизвачтIа, къуй духтурри вуч лугъузватIа, гъадахъ хъайитIани яб акалрай. Чун, мусурманар патал, 1400 йис идалай вилик арадал атанвай Исламдин Илимдин эвер гунар, ачухарунар къенин юкьуз цийи хъжезвайди сир туш! Швейцариядин духтурри текидиз яшамиз жезвай дишегълийрилай алаатайла, чара хъанвай итимриз рикIин азарар гзаф жезвайди субутнава ва абуру меслят къалурзава, гъатта виридаз ван жедайвал гъарайзава: «Итимар, чара жемир. Им куь сагъламвал патал хаталу я!»

Вучиз гъатта мусурманарни кваз чара жезва? Гъайиф хьи, гъа бинедилай гзафбуру эвленмиш хъунив дуьз эгечIазавач, никягъ авунин жавабдарвал тайиндиз аннамишзавач. Никягъ - им къве терефдинни хиве авай жавабдарвал я эхир. Никягъ - им Аллагъ-Тааладинни ва эвленмиш жезвайбурун чпин вилик, гележегда аялрин патахъайни хиве къачузвай жавабдарвал я. Ва чара жедайла, чна жуван хивез лап четин пар къачуз ва.

Фиксда гъавая ихътин са къетIенвилиз фикир ганвач, са сеферда чара хъун им михъиз араяр атIанва лагъай чIал туш ва гъульунни папан араяр меслятдал хкъедайвал авуртIа жезва, нагагъ абуру хъсандиз фагъум-фикирнаватIа. Анжах пуд сеферда чара хъайидалай къулухъ, гъульуввайни папавай араяр сад хъийиз жеда. Нагагъ паб масадаз гъульуз хъфена гъадакайни чара хъайитIа. Гъульу пиянзаваз, кефли яз чара хъун истемизшавай вахтарни жезва ва хъсан я эгер са сеферда лугъузватIа и истемизшун, пудра ваъ. И чара хъунни дуьзди яз гъисабзава. Ва гъавилай чара хъунин месладив лап мукъаятIаказ эгечIунин чарасузвал ава.

Гъа ида Аллагъдин мусурманун чIехи камаллувал ава, Ада инсанриз чпин гъалатIар туькуьр хъийидай мумкинвал гузва. Им инсанар гъар акаатайвал хизандин, эвленмиш хъунин меслаирив эгечI тавун ва чара тахъун патахъай авунвайди я. Са нин ятIани гъиле хизан къутгъадай шейиниз элкьуьн тавун патал.

ibrahimassalam@gmail.com

Папа гъуьл зегъерламишдайла...

Дишегълидивай вичивай тIалакъ (чара хъун) гуз жедали?

Ва вич тахсиркар яз чара хъунал гъиз жедали?

Чара хъун - им Исламда гъульунни папан арада жезвай гъуьжетар акъалтIарунин нетижада лап акъалтIай сеbeb я. Мугъаммад Пайгъамбарди мусурманун лагъана: «Ихтияр ганвайбурукай виридалайни такIанди чара хъун я». Исламди чаз гъамиша сад хъуниз эвер гузва, чара хъуниз ваъ, анжах меслятдалди ислягъдалди яшамиз хъуниз. Савадсуз, гъавурдик квачир инсанри, гуя Исламди дишегълийрин ихтиярриз къеци гузва лугъунни мумкин я, яни адаз чара жедай ихтияр гузвач лугъуз тистикьунни. Исламда ихтиярар хъунин патахъай садан хатурни хазвач, гъикI хьи, ина уьмуьрда расалмиш жезвай гъар са шей фикирдиз къачунва, гъатта вахтунилай, девиррилай аслу тушиз.

Нагагъ дишегълидивай чара хъун патахъай тIалакъ гуз жезвачтIа, эгер адахъ ихътин ихтияр авачтIа, адавай гъульуввай къадидин, мискIидин имамдин патав фена, абуруз арза гана, тайин тир ахътин себебар аваз хъайитIа, чара жедай ихтияр ава. Абурукай садавай адан арзадихъ яб акална дишегъли гъульувкай чара ийиз жезва. Идалай гъейри, папавай гъульувкай чара хъун патал ихтияр къачуз жедай мадни са къадар шартIар ава:

- Хул - итимди папан тIалабуналди гузвай тIалакъар,

Малум тирвал, гзаф папар къачун Исламда машгъур я, бязи дуьшуьшра им чарасузни яз расалмиш жезва, бязи вахтара сунна яз, амма къадагъа алайдини хъун мумкин я эгер истемизшавай шартIар авачиз хъайитIа.

тайин тир къиметдихъ, ада вичи тистикъарзавайвал. Ихътин жуьредин чара авун анжах а вахтунда къабулзава хьи, нагагъ дишегълидихъ шариатдин судъадихъ ва я имамдихъ чара авунин арза гъаз фейила, тайин тир субутзавай делилар авачиз хъайитIа, амма гъар гъикI хъайитIани, ихътин дишегълидиз нагагъ вичин итимдихъ галаз яшамиз жез кIанзавачтIа.

- Адетдин ихтиярдалди, чара хъун анжах гъульуввай вичин папаз гуз жезва, нагагъ дишегълиди икI авун гъульуввай тIалабзаватIа. И вахтунда адавай вичивай вичиз чара хъунин тIалакъар гуз жезва, гъасятда, гъульуз адаз ихтияр ганмазни, эгер ада талуьк тир гафар са къадар вахт алаатайла анжах ахпа лагъанваз хъуй, и чIавуз ам ихътин ихтиярдикай магърум жезва. И ва я маса вахтара тайин тир шартIарал амал авунин чарасузвал ава. Виридалайни хъсан кар са вуч ятIани ийидалди вилик патав гъай мискIидин имамдихъ галаз меслят авун я.

Дишегълидин вичин фикирдилай аслу тушиз адаз тIалакъар гудай ихтияр авани, авачни и месэла тайиндаказ гъална кIанзавайдакай я. Месела:

- Нагагъ уьмуьрдин юлдашрикай сад динсуз яз ва диндай экъечIнаваз хъайитIа (къуй Аллагъ-

ди идакай хуьрай), абур чеб чпелай чара жезва, нагагъ иддадин (мад гъульуз хъфидалди гуьзлемишна кIанзавай тайинарнавай вахт) вахтуналди я дишегълиди, я итимди цийи къилелай Ислам къабул хъийидалди акъваззава. И месэладал чун гзаф мукъаят хъун лазим я. Инсанрин арада лап регъятдаказ диндивай ийизвай хътин

къерехдиз финални разивал гуда виш сеферда, ада вичин алакъяр маса дишегълидихъ галаз законлу ийидалди». «Нагагъ гъульуз мад са паб вахчуртIа, заз адан язух къведач, гъатта ам къифрен дарман гана зегъерламишни ийида» ва икI мад. Нагагъ мусурман дишегълиди къил къилел алаз, вичин акъулдивай къакъат тавунваз ихътин келимаяр лагъайтIа, абуру ам исламдай акъудунни мумкин я ва идахъ галаз алакъалу яз ам гъульуввай чара авунин къарарни акъудиз жеда. Нагагъ чна лугъузвайдан гъакъиндай багъишламишун тIалабун Аллагъди мусурманун къабул тийизвайтIа, ихътин келимайрилай къулухъ чара хъунални гъун мумкин тир ва абурун аялар, адалай къулухъ жезвай, къанунсуздиз ханвайбуру элкьуьнин хаталувални арадал къведай. Амма инанмишсузвилел гъизвай ихътин гафарилай ва шагъададилай къулухъ яргъал вахт финни мумкин я ва гъа ихътин

гафар расалмиш жезва. Инсанди Аллагъди мусурманун къадагъа эцигнавайдан гъакъиндай ихтияр гуналди ва я ихтияр ганвайдал къадагъа эцигуналди, нагагъ ам къелелай инанмиш тушиз хъайитIа, ам вичичелай исламдай акъудунал гъизва. Ихътин келимаяр халкъдин арада гзаф гъалтзава.

Мугъаммад Пайгъамбарди мусурманун лагъана: «Ихтияр ганвайбурукай виридалайни такIанди чара хъун я». Исламди чаз гъамиша сад хъуниз эвер гузва, чара хъуниз ваъ, анжах меслятдалди ислягъдалди яшамиз хъуниз.

Малум тирвал, гзаф папар къачун Исламда машгъур я, бязи дуьшуьшра им чарасузни яз расалмиш жезва, бязи вахтара сунна яз, амма къадагъа алайдини хъун мумкин я эгер истемизшавай шартIар авачиз хъайитIа. Амма гъа са вахтунда гъа и ихтияр ганвайди эсиллагъ къабул тийизвай мусурман дишегълийрини ава ва гзаф папар къачунин гъакъиндай абуру акъалтIай пис келимаяр лугъуз ва. Месела, гзаф папар къачун им законлу авунвай чалкечирвал я, я туш хьи, къадагъа алуднавай ашнабазвал. Масабуру адаз гъаремхана, дишегъли истисмар авун, я туш хьи, адан гъакъиндай кIанивал квадарун лугъуз ва. Бязибуру лап къетIадаказ малумзава: «За жуван гъуьл пата-

арада инсан рекъинни мумкин я. Гзаф папар вахчун инкар авун - им Аллагъдин мусурманун къадар ва Адан истемизшунар кваз такъун лагъай чIал я. ИкI авун кутугнавач.

Гъуьрметлу мусурман стхаяр ва вахар! Аллагъдин мусурманун истемизшунар зарафатриз элкьуьрмир, гъикI хьи, Адаз чаз вуч хъсан ятIа чалай аргухандиз чизва. Чара хъунин тIалакъар гуз тади ийимир, чIехибурухъ, алимрихъ, имамрихъ галаз меслят ая, гъикI хьи, куьне бегъем фагъум-фикир тавур камар къачун мумкин я. РикIел хуьх, чара хъайидалай къулухъ куьн сад-садаз мукъабур яз амуькдач ва куь балайрин рикIеризни тIарвал гуда.

Аллагъдин тIвар къазвай чкадихъ атир хъун лазим я

Тарикъатдин шейхдин тилмизарри чпи-чеб тухунин къайдаяр

Регъимлу тир Аллагъдин тIварцихъай!
Мугъаммад ﷺ **Пайгъамбар-дал саламар гъин, «Ас-Салам» газетди, Мюридар тербияламишдай рубрика ачухзава. Гъар са Мюриддиз мари-фатдин жигъетдай тербияламишна кIанда ва абур гъавурдик кутунин лазимвал ава, икI тахъайитIа, неинки хийир тагъунин хатасузвал ава, гъакIни къарши терефдихъ элкьюрунни мумкин я, яни зиянлу нети-жайрал.**
И месэладин важиблувал адакай ибарат я хьи, алай вахтунда лап тIимил къадарда Мюридриз марифатдин къайдаяр чизва ва генани тIимил абуру чеб гъа къайдада кутугайвал тухузва.

Аллагъдин эмирдалди Мюридриз важиблу тир марифатдин асул бинейрикай агъадихъ къейдда:

- Аллагъ ﷻ рикIел гъунин (зикр) марифатдай, шейхди Аллагъ ﷻ рикIел гъунин гакъиндай авай хийирдикай хирунин менфятлувал;
- Мюриддин къанажагъдин къилдинвилехъ галаз алакълу марифатдин къайдаяр;
- диндин стхайрихъ галаз хъана кIани рафтарвилерин марифатдай;
- амай инсанрихъ галаз хъана кIани рафтарвилерин марифатдай

Аллагъ рикIел гъунин (зикрдин) эдебар

Аллагъ рикIел гъунин карда (зикрда) шейхери агъзур адаб тесикънава. ГъакIни абуру лугъузва и агъзур адаб къад адабдин къене кIватIнава.

Къад адабдикай вад къилиз акъудунин чарасузвал ава, цикъвед адаб Аллагъ рикIел гъидайла ва мадни пуд адаб зикрдилай къулухъ.

Аллагъ рикIел гъидалди вилик къилиз акъудна кIанзавай эдебар

1. РикIин сидкъидай тавбу авун (гунагърилай гъил къачун тIалабун).
2. Гъар сеферда Аллагъ рикIел гъидайла я михъиз жендек чуъхуън, я гъилер чуъхуън къачун, атирар ягъун.
3. Секиндаказ ва рикIин архайинвал гъаз сидкъидай Аллагъдихъ элкьюън.
4. Зикр ийидайла жув устаздин вилик квайдай къан, ам Аллагъ ﷻ хирунин карда вун рекъай тухудай сеферчи жедайвал.
5. Жуван устаздивай куъмек ва файз тIалабин ва ам Пайгъамбардивай ﷺ тIалабзавай тегъерда арачи жедайвал, гъикI хьи, устаз Мюриддини Пайгъамбардин ﷻ арада ава.

Зикр ийидайла ва шейхдин тапшуругъар (вирдар) къилиз акъудна кIанзавайла амал ийизвай эдебар

1. Михъи чкадал метIерал акъвазун.
2. Капашар метIерал эцигун нагагъ вун къилди аватIа чин Кябедихъ элкьюрун сунна я, эгер жемътихъ галатIа, вири санал гъалкъадаваз (круг) ацукъна кIанда.
3. Аллагъ ﷻ рикIел гъизвай чкадал (зикр) атиррин ниэр хъун лазим я.
4. Паргал къадагъа алачир, яни гъалалдин рекъелди къазанмишнавайди хъун лазим я.
5. Зикр кIелун патал хелвет чка, мичIи чка хкъягъун меслят къалурзава.
6. Зикр кIелдайла вилер акъална кIанда, ви фикирар масанихъ алат тийидайвал, рикI михъи гъиссерив ацудайвал.
7. Аллагъдин тIвар къадайла Мюридди вичин вилик устаз квайдай къун лазим я. Ва и адаб шейхери виридалайни хъсанди яз гъисабзава, гъикI хьи, жуван устаздин гъакъиндай и

адабдал амал авуни, Мюрид Аллагъдин ﷻ вилик адаблуди яз акъваззава.

8. Аллагъдин тIвар рикIел гъидайла ниятар, рикI михъи, къени гъиссерив ацун. Къуй ам сирлуди ва я ашкара тирди хъурай, рикIин сидкъидай Аллагъдин тIвар къунин лазимвал ава, гъич са жуърединни ниятар ва я маса макъсадар авачиз.

9. Зикр кIелун ва вирдар къилиз акъудунин кардив рикIин сидкъидай эгечIна кIанда, анжах Аллагъдин ﷻ хатурдай ва ихътин ибадат авун са чIурдай жуъредин гъич са затIни агудна виже къведач.

10. Устазди вичиз «ЛА ИЛАГЪ ИЛЛА ЛАГЪ», чирнавай Мюридди зикрдин анжах гъа и жуъреда алахъунар авуна кIанда. Низ устазди зикр «АЛЛАГЪ» чирнаватIа, ам гъа и зикрда алахъна кIанда.

11. Зикрдин метлеб чир хъунин лазимвал ава. Гъа и мана рикIе туна ам кIелна кIанда, гуъгъуънлай устазди тайин тир вахтунда(асрдин) гъисс ийиз жезвай гъаларикай суъгъбет авун

ва муршидди тилмизардиз а гъаларин адаб чирун.

12. Аллагъ рикIел гъидай вахтунда Адалай алатай вири рикIелай алудна кIанда.

Инал къейд ийиз кIанзава, ЛА ИЛАГЪА ИЛЛА ЛАГЪ мана Къуръандай къачунва, гъавилай ам гъалатIар ква-чиз дуъздаказ лагъана кIанда: гъинал яргъалди, гъинал къве сес къейд авуна кIанзаватIа, адал амал авуна хъиз. Эгер яргъал чIугун тавуртIа, къве сес жуъдиз санал талгъайтIа, гъарфар акъатунал гъида. Къарши тегъерда герек авачир чкадал яргъал чIугуна ва жуът гъарфар къейд авуртIа артухан гъарфар алава хъжезва.

Къуй чаз Аллагъди и къиметлу шагъадат дуъздаказ лугъудай алакълунар (тавфикъ) гурай ва Пайгъамбардин ﷺ умматдикай гъар сада ам вичин эхиримжи нефесдал дуъздаказ лугъурай! Амин. Амин. Амин.

Материал «Анвару-ль-Къудсия» ктабдай гъазурнава

Бахтунин чинебан формула

Абдулла Мегъамедов,
 islamdag.ru сайтдин канонический редактор

«Саляту-н-нарият» - им Мугъаммад Пайгъамбардиз ﷺ салават гъунин виридалайни фазилатлу ва багъа жуърейрикай сад я. Араб чIала «ан-Нар» гафунихъ «цIай» лугъудай мана ава, яни «Саляту-н-нарият» - им цIу хъиз фад таъсир ийидай, фад агакъдай салават лагъай чIал жезва. Магърибдин (Марокко) инсанри Пайгъамбардиз ﷺ ихътин салават мукъвал-мукъвал ишлемишдай. Абуру ам чпел са четин кар гъалтайла ва я Аллагъдивай ﷻ тIалабдай са кар хъайила 4444 сеферда тикрардай. ГъакIни адаз «Саляту-тафрижият», яни бедбахтвилера четинвилер къезиларзавай («фарраджа») - къезилар авун) салават лугъудай.

Адаз мадни «Саляту-ль-КъуртIубият» лугъузва. Аль-КъуртIуби – им машгъур муфассир (Къуръандиз баянар гузвайди) Абу Абдуллагъ Мугъаммад ибн Абу Бакр ибн Фарх аль-Ансари

аль-Гъазраджи аль-Андалуси аль-КъуртIуби я (Гъижрадин 671- йисуз кечмиш хъана). И салаватдин гъакъиндай ада лагъанва: «Вичин са гъихътин ятIани кIвалах туъкIвена ва я вич са гъихътин ят ани бедбахтвилакай хвена кIанзавай касди талукъ ниятдалди къуй 4444 сеферда и салават кIелрай ва Мугъаммад Пайгъамбардин ﷻ куъмекдалди (адаз тавассул авуналди) Аллагъдивай ﷻ тIалабрай – гъа вахтунда Аллагъ-Таалади адан ниятдиз килигна вилик эцигнавай кар къилиз акъудун патал куъмек ракъурда».

Ада мадни къейд ийизва: «Ни и салават гъар юкъуз 41 ва я 100 сеферда кIелайтIа, Халикъди адаз адан вири четинвилер гъялун регъятарда. Ада ам гъар са зарардикай хуъда ва вири краа регъятвал гуда. Аллагъ-Таалади ﷻ адан руъгъдиз нур гуда, адан ризкъи артухарда, адаз хийирдин къапу ачухда, гъиле гъукум гъатайла адан чIалаз килигда. вахтунин бедбахтвилерикай, кашукай ва кесибвилакай ам

اللَّهُمَّ صَلِّ صَلَاةً كَامِلَةً وَسَلِّمْ سَلَامًا تَامًّا عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِي تَنَحَّلَ بِهِ الْعُقَدُ وَتَنَفَّرَ بِهِ الْكُرْبُ وَتُقَضَى بِهِ الْحَوَائِجُ وَتُنَالُ بِهِ الرَّغَائِبُ وَحُسْنُ الْخَوَاتِمِ وَيُسْتَسْقَى الْعَمَامُ بِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ فِي كُلِّ لَمْحَةٍ وَنَفْسٍ بَعْدَ كُلِّ مَعْلُومٍ لَكَ.

хуъда. Аллагъ-Таалади гъар са касдив адаз гуъърмет ийиз тада ва гъич садани адан тIалабуниз «ваъ» лугъудач.

Чна винидихъ лагъай вири и краар и салават акъваз тавуна кIел тавунмаз къилиз акъатдач.

Шейх Мугъаммад ат-Тунисиди лагъана: «Ни и салават гъар юкъуз 11 сеферда кIелайтIа, адан къадаркъисмет вичелай гуъгъуънлиз чилий набататар акъудзавай цавай къвазвай марф хъгинди жеда». ГъакIни лугъуда хьи, и салават Аллагъ-Тааладин хази-

найрин хазина я, адан куълегарни ам кIелуна ава. А хазинаярни и салават акъваз тавуна кIелзавай Аллагъдин лукIвариз ахъа жеда.

Мадни и салават залан азардик квайда сагъ хъхъунин ниятдалди кIелда.

Гъи касдиз хъайитIани и салават къилди ва я маса ксарихъ галаз санал Шариатди ихтияр ганвай краар къилиз акъудунин ният аваз ва я хъанвай, гъакIни хъижезмай бедбахтвилерикай хуън патал кIелдай ихтияр ава.

Ша чна фикир ийин!

1 « Белки бязибуру, кьейи-далай кьулухъ ана вуч авайди я, чилик кутурла кубтягъ я, са хий-ирни амайди туш, лугъзува жеде. Ѓахътинбуруни чи халкъдик т̄имил квач. Тажуб жедай кар ам я хьи, атеистринни гила пайда хьанвай вагъабитрин фикир сад я. Акваз-вайвал, атеизмди вагъабизм арадал гъана. Амма гъакъикъи Исламдин акъидади (инанмишвал) инсандин руьгъ гъамишалугъ яратмишунрик кутазва. Инсанди чан гайила адан беден я рекъизвайди, амма руьгъ-диз гъиссер амукъзава, аквазла, ван къезва. Аллагъди абур Къияматдин югъ алукъдалди махсус чкада - Барзахда к̄ват̄лава. Абур чи дуьадихъ муьгътеж я ва абуруз адакай менфятни ава. И кар атеистрини вагъабитри инкар ийизва. Вуч ийида къван, Пайгъамбарди ﷺ лагъайвал: «Абуруз чизвач, чизвайт̄ла, абуру ак̄и ийидачир». Себеб вуч я? Савадсувал! Ѓеле виш йис идалай вилик, рагъмет хъайи Алкъвадар Ѓасан эфендиди чи халкъдин и рекъий савадсувал акваз, рик̄и ишехъиз лагъанай: «Чирвал къачу, савадсуз лезгийр!». Ада гъа вахтунда къат̄гъизвай чи халкъ гъихътин динсузвилини, савадсузвилини фуруз аватзават̄ла, инсанар руьгъсуз жезвайди. Ва ада чун и гафралди уяхарзавай. Амма чун к̄тени уяхъанвач. Адалай гуьгъуьниз атай атеизмдин девирда руьгъанийрихъ галаз тухвай дяведин нетижада халкъ руьгъдин жигъетдай мадни агъуз аватна. Винидихъ т̄варар къур хъгин зурба алитар хъайи чи халкъдихъ гила са алимини амач. Диндин крар бязи хуьрера гыч араб гъарфар тийижир инсанри кыле тухун мажбур хъанва. Къала, жемятдини фикирзавач, ибуру чи жегъилар некагъ ийизва, кьейибур кучудзава, бес адаз араб к̄елун тейижиз хъайила и крар турус жезвани ахпа? Ша чна са савадлу феки гъазурин, чакай сад к̄елиз ракъурин, хтайла ада к̄валлахун патал вири шарт̄лар тешкилин. Ихътин абурлу к̄валах я жемятдай акъатзавач, я абурун кыле авайбураи. Им чи саймазвал я, чун вири и савадсузвилел рази жезва. Вучиз чна амай вахтунда к̄ела лугъуда, амма диндал гъалтайла чна чун савадсузар яз къалурзава. Алкъвадар Ѓасан эфендидин гафар гъахъ жезва! Ѓайиф жедай кар ам я хьи, феки авачир са хуьруьз, Аллагъ патал масанай са чирвал авай кас хтайла, адаз неинки яб гудай инсан жагъизвач, гъатта к̄елиз к̄ланзавай чпин аяларни тарс къачун патал адан кылив ракъурзавач, кичлерар гузва. Эхъ, вагъабитар акъатайдалай кьулухъ инсанриз киччени я. Амма к̄ичевили садни са куьникайни кьутармишайди туш. Мукъаятвал авуна серенжемар къабулун, им маса месэла я. Кылин серенжемни савадлувал къачун, дуьз дин чирун я. Вучиз лагъайт̄ла, инсандин виридалайни члехи душман вичин тийижирвал я.

Эхирдайни Ярагъ Мугъаммад эфендидин гафар рик̄ел хкиз к̄ланзава: «Ѓар инсан са квехъ ят̄лани тек садахъ инанмиш хъана к̄ланда. И сад тирди, надир тирди, чаз виридалайни истеклуди чи бубайрин Дин Ислам я!»

Пак шейхер ва абурн караматар

**Гъурметлу редакция!
Талабзава чи пак инсан Вагъуф
бубадикай са къве гаф кхьин ва адан
шикил газетдиз акъудун.
Г.Вагъабова,
Дагъустандин Огни шегьер**

Редакциядин патай: Алай вахтунда Дагъусандин хуьрера гъар жуьре вакъийайриз, лишанлу йикъариз талукъ яз гуьрушмишвилер, мусурман диндин межлисар, мавлидар тешкилун адет хъанва. И карди, гъелбетда, виликдай арадал атай ва гила чеб рик̄елай ракъурнавай хъсан адетар винел акъуддай мумкинвал гузва, инсанрин руьгъ шадарзава.

Ик̄и, гъар йисан 13-лагъай февралдидай башламышна (са шумуд юкъуз) шейх Вагъуф п̄ир (хуьруьнвийри

Вагъуф бубадиз гъа ик̄и лугъзува) хайи югъ динэгълийри кьейидзава. И диндин мярекатда иштирак авун патал Луткуниз Дагъустандин хейлин шегьеррай ва районрай, Азербайджандай ва гъаф маса чкайрай инсанар къезва.

Ина динэгълийр п̄ирел физва, гъар жуьре чпиз чидай дуьаяр к̄елзава, Аллагъдивай т̄лалабунар ийизва и члехи п̄ирен гъурметдай чпи кьунвай дердийрин т̄лалабунриз дава хъун патал садакъяар пайзава.

Идалай гуьгъуьниз абур ам хайи к̄вализ къезва, ана мугъманриз т̄лун-хъун гузва, гъар садав садакъяарин пай вахкузла. Инал атанвайбуру Вагъуф п̄ирен к̄вале мавлидар к̄елзава, адан уьмуьрдин аламатрикай суьгъбетар тешкилзава, адаз бахшна

туьк̄уьрнавай шиирар к̄елзава.

Ингъе, к̄тени чи нумрадани чна Вагъуф бубадиз талукъ материалар к̄ват̄ла гузва.

Авлиайрин караматар

Калука Шекихан бубадин п̄ир ава. Ам Калукрин хуьруьз са километр къван феиля шегъре рекъин кьерехдал ала. А касдин караматрикай заз зи члехи буба Сейфудина ахъайнай. Шекихан буба касни амачир етим яз хъана. Ам атана агалкъайла, адан са бязи багърияр ам эвленмиш авунин къайгъудик хъана, амма ам а кардал рази жезвачир. Эхир Шекихан бубадиз свас гъана. Ам свас авай к̄вализ ракъурна, ракларихъ галай наibar вил алаз акъвазна, амма са ван-сесни акъат хъувунач. Наibri рак ачухна килигай члавуз, абуруз ана Шекихан буба авачирди акуна. Абуру, иниз атай Шекихан гъинава лагъана хабар къур члавуз, суса иниз Шекихан атайди туш, атайди са лиф я, гъамни даклардай экъечина хъфена, лагъана.

Хут̄лун вахт тир. Шекихан бубадин рик̄ел т̄ач акъалтна. Шекихан бубадихъ Кьутункъа Эскер лугъудай са дуст авай. Ам адан к̄вализ фена экъечӳ хъувуна, Кьутункъарин хуьруьн кимел фена. Эскер гъа инал алаз хъана. Эскераз Шекихан акурла, адаз к̄вализ атун теклифна. Амма Шекихана ваь лагъана. - Вуна гъусул хъувурла, ви папа вучиз хъувунавач, - жузуна ада Эскеравай. Эскер тадиз к̄вализ хъфена папавай гъусул хъувунват̄ла хабар къур члавуз, ада ваь лагъанай.

Къарикай са юкъуз Шекихан буба Ахъегърин базардин хушдай виниз фидай члавуз, адаз ламрал чуьнуьхнавай яклар алаз базардиз физвай са Калукви гъалтда. Шикихан бубади адаз, сенфиз вацлуз вегъей кыл ва к̄вачер галаз хъуй, лагъана. Абури и касди чуьнуьхнавай дуьгедин кылини к̄вачер тир. А кас къурайди хъыз амукъна.

Абуллагъ лугъудай са касди вичин хутар саламат хуьн патал цал анихъ къакъудна. Шекихан бубади а цал хурт гуз а багъ галай патлахъ ярхар хъийидай. Ѓикъван а сагъибди а цал хкажнатлани, ам багъ галай патлахъ ярхъ жеж хъана.

И кар зи 21-22 йисар яш тирла, яни зи девирда хъайи кар я. Чи хуьруьнви Сийимет, вичиз регъмет хуьрай, яцар гъаз чуьлдиз Шекихан бубадин п̄ирен патавай физвай. П̄ирен винел машмашдин са жалгъа ва муьртуьн кул ала. Агъадикъай Вагъуф буба вичин к̄ари Бичехан бадени ва Къурагъайни са дешегълини галаз атана. Ибури п̄ири агакъна дуьа ийидай члавуз Сийимет бубадиз вичин вилералди акуна, п̄ирин винел алай жалгъа ва кул Вагъуф бубадин вилик ярхар хъана

икрамна ва хкаж хъхъана. Я Аллагъ, чунни гъадан дуьадик акатрай!

Вагъуф буба члехи авлийрикай сад я. Адан караматар вири гъисабиз жедач, чна чаз чидай са т̄имилбур кхъида.

Чи хуьруьнви Табибулаев Насруллагъ дяведилай вилик галай йисара Ахъегърин пекарнидин заведиш тир. Ада вичиз акур гъалдикай ихтилат авуна. Са юкъуз Вагъуф буба вичин патав пекарнидиз атана. Нянин геж вахт тир. Чими чка я лагъана, адаз гъана къаткун теклифна. Вагъуф буба рази хъана. Ам гъана туна куьлегар яна вич хъфена. Экуьнин куплуниз геж жеда лагъана Насруллагъ фад фена. Фидай члавуз адаз вацлун кьерехдив са нур гъаз акуна. Пекарнидиз феиля ракларар, пенжерар вири сагъбур тир, куьлегрикни къанавачир, амма ана Вагъуф буба амачир. Яраб а нур гъам тирт̄ла, фикирна за, тадиз вацлун кьерехдив феийт̄ла, гъанал алайди дастамаз къачузвай Вагъуф буба яз хъана.

Ахъегъа Шамсудин буба лугъудай са кас авай. Ам Сумугъула муаллим тир. Киш югуьз, тарсар кубтягъ хъана, ам Ахъегъиз хкъезвай. Чиле жив авай, дар рехъ тир. К̄аникайни Ахъгъчай вацл физвай. Ѓик̄и ят̄лани Шамсудин буба алгъана виняй агъуз авахъна. Ада Вагъуф буба виш манат лагъана гъарайна. Са къадар авахъайла ам такъ лагъана акъваз хъана. Са гъар гъилле винелди эхкъуьчӳ хъувуна. Ам рехъ яралмиш хъувуна вичин к̄валив ахтакъна. Пакадин югъ базар тир. Шамсудин буба базардиз феийи члавуз адаз Вагъуф буба дуьшуьш хъана. Зав виш манат вахъце,- лагъана Вагъуф бубади. Шамсудин бубади адав виш манат вахканна.

Чи хуьре, Калука, гъажи Селимхан лугъудай гъаф т̄еат гвай кас авай. Ада тутун тар агъурзавай, ва яваш ванцелди «Вагъуф буба, тутар агъурзава вунни ша», - лагъана. Ѓич са цлуд декъикъани алатнач, ам атана акъатна.

Са гъилера Ахъегърин дуванханайрик, анал регъверни алайди тир, инсанриз ихътин са аламат акуна. Гьетрен куплунин вахтунда, са хейлин итимарни алаз, цавай атана са нур вацлун кьерехдив ацукъна. Им вуч нур ят̄ла, лагъана са пуд итим килигиз феийи члавуз, абуруз гъилер чуьхуьн къачузвай Вагъуф буба акуна.

Са сеферда зун зи гъаждин юлдаш гъажи Магъамедрасулал кыл члугъаз Рутул райондин Муьхрегърин хуьруьз фена. Заз инай чи Хуьруьгъа ва Рутула авай хътин къванцин къакъан минара,

гъадак к̄клана чик̄извай миск̄лин ва са шумуд зиярат акуна. За гъажи Магъамедрасулавай и зияратар нинбур ят̄ла ва абурун караматрикай хабар къуна.

1. И зиярат шейх Алидинди я. Ам авлия я. А касди чуьлдин гуьурчериз кьел гуда лугъудай. Ада парталар хутлунайла абуру адан бедендиз мез гудалдай.

2. Им Сутлӳй бубадин зиярат я. Ихрекринни К̄ат̄п̄ухрин халкъдин арада са дагъ патал дяве авай. Сутлӳй бубади куьн за ийизвай кардал рази хъухъ лагъана. Ада а дагъдин юкъвай т̄луз к̄ек̄лес члугуна, ам къве патал пай хъана, гъадахъ галаз сад хъыз ядни атана. И пад къез, ва муькуь падни къез хуьй лагъана. Дявени кубтягъ хъана. Зи афтафа эцигай лишан гъинал хъайит̄ла, гъанал зи зияратни жеда, - лагъана Сутлӳй бубади. Августдин варз тир. Са т̄имил чигъ къвана, Сутлӳй буба гахкъунач. Афтафадин лишан акуна, гъа инал адан зиярат хъана.

3. Им Рамазан бубадин зиярат я. Вагъуф бубадини ам тегтикъарнай. Зун Дагъузпара райондин Текипирский хуьруьз жуван гадаярни галаз мавлид гуз фена. Мавлид кубтягъ хъана ва рагъденин куплунин вахт алукъна. Чун кап̄и ийиз миск̄линди рекъе гъатна. Миск̄лин к̄леви яз хъана. Ахпа чун Незир лугъур са касди Ѓасан бубадин зияратдал кап̄и ийиз тухвана. Анал чна сифте кап̄и, ахпани к̄елар авуна, Ѓасан бубадин руьгъдиз бахшна. Чпелай Аллагъ рази хуьрай. Зиярат хъсандаказ туьк̄уьрнавай. Сур к̄валин к̄тене аваз, вилик патани плиткаяр тунвай майдан авай, къуд пад решеткайралди к̄левиринавай, вичелни рак алай. Зияратдин вилик ракларин к̄ве патани Къуръан ва масса ктабар авай. Ахпа за Незиравай п̄ир Ѓасан бубадин караматрикай лугъун т̄лалабна. П̄ир Ѓасан бубадин караматар ихътинбур я. Ам малдар тир. Эсил Сириядай тир. Адахъ Садикадин Лук̄вар лугъудай чкада паласада чил авай. Хуьт̄лун гъаниз куьч жедай. Гатуз серин гъава авай Теки хуьруьз куьч жедай. Адан хиперин нек кунгара аваз хуьруьз авахъдалдай. Адахъ хуьрек ийидай къажгъан авай. Низ гъихътин хуьрек к̄лан хъайит̄ла, гъахътин хуьрек жедалдай. Адахъ к̄ек̄лец авай. Къурагъ хъана хипериз яд к̄лан хъайи члавуз, ада к̄ек̄лец чиле эцядай ва анай яд акъатдай. Аялар тежезвайбуруз адакай себеб жедай. Аллагъдин къадардалди

**К̄ват̄лӳйди Салигъ-гъажи
ал-КАЛУКИ Я**

ШЕЙХ ВАГЪУФ БУБА

Буба Агьмедов,
Къурагъ райондин Ашарин хуър

Рагъмет хъйи шейх Вагъуф бубадин ери-бине Самур дередин Усуррин хуър я. Амма адан зиярат Луткунрин хуъре ава. Рагъметлу шейх чаз хъсан-диз чида, ам геж рагъметдиз фена, вичин нурдик, дуъадик хуъй чун! Гила заз адан жуваз акур ва ван хъйи караматрикай ихтилатиз кланзава.

1. Чи Ашарин хуърун шейх Салманан пирен патав гвай дуъзендал Къурбандин суварин юкъуз динегъли-яр зикир ийиз, дуъяр келиз авай. Ибурук рагъметлу шейх Вагъуф бубани кваз хъана. Садакъаяр, яни сувариз гъанвай шейър - фу, къафун, ширинлу-хар, иситаяр пайна. Вагъуф бубади икI лагъана: «Зи пай вини кимел эциг. Гелхен галай патай дугунрин рекъй каш квай лак (яхул) устларар-къелечияр къвезва. Къуй абур чпин каш къирай! Сувабар чаз жеда».

Инал алайбуру вил экъурна, аквадай касни авач, амма са вахтунилай къелечияр акъатна, абур пара иштятгъ аваз садакъаяр тIуъна.

2. Гзаф къурагъ хъана халкъ марфадихъ гъарарат хъанвай, цанвай никлера магъсулар твар къазвай вахтунда къуразавай. Бахтунай хъиз Вагъуф буба Ашаз атана акъатна. Вагъуф бубадиз шел-хвал авурла, ада аял-куял кIватна вацIуз къван гуз гана, вичи лагъайтIа дуъяр келиз вацIук кIалар вегъиз хъана. Са вахт фенач цавал цифер акъалтна. Марф къваз башламишна.

Аллагъди рагъметар гуй вичиз.

3. Виликдай чи патарай Ашай як, ниси, чIем, вирт маса гуз Ахцегъ базардиз фин адет хъанвай. Фин дагъдай кIвачи-кIвачи ийизвай. Бирдан саврух акъатна. Дишегълийрикай сада саврух секин хуъй лугъуз куъмекдиз Вагъуф бубадиз гъарайна ва 5 манат пулни акъудна. Базардиз сагъ-саламатдиз агакъайбурун патав Вагъуф буба атана лагъана: «ГьикI хъана, саврухди тухуз хъанани? Аллагъди мадни хуъй куън!» Игъсан хеве къур дишегълиди 10 манат пул акъудна Вагъуф бубадал гъил яргъи авуна лагъана: «И пул къачу, хиве къур игъсан я». Вагъуф бубади икI лагъана: «Хеве къурди 5 манат я, пара заз кландач». Дишегълиди минетдив гъалал хуъй лагъана 10 манат къачун талабна.

4. Дяведилай гуъгуъунин йисарикай са йисан зулукъ Ашарин хуърун колхоздин са хейлин гьерер Ахцегърин базарда маса гун патал правленидин член, ревизиядин комиссиядин чIехидини галаз чубанри дагъдай лапагар гъалзавай. Садлагъана къати гужлу гару-саврухди вилик къадам къачуз тазвачир. Правленидин членди гзаф рикIе регъим авай кас яз Вагъуф бубадиз куъмекдиз эверна 5 манат пулни хеве къуна. Саврух секин хъана, абур базарда чпин гьерер маса гуз авайла Вагъуф буба рикIел аламачиз авай. Бирдан Вагъуф буба акъатна лагъана: «ГьикI хъана, дустар, саврухдикай хка-тайла зун рикIелай фенани?» Пул хиве къур касди и вахтунда ички хъанваз хъана. Вагъуф бубадихъй утанмиш яз, ада лагъана: «Багъишламиша, виш грамм хъун хъана!» «Аллагъди гъил къачурай!» - хълагъна Вагъуф бубади. Колхоздин правленидин членди адал 5 манат авай гъил яргъи авуна. Вагъуф бубади пул къачуна, хуш ихтилатар авуна. Муъкуъ итимдиз пул гуз клан

хъайила, Вагъуф бубади икI лагъана: «Ви пул заз кландач, вуна саврух авайла игъсан хеве къунач къван! Хеве къун тавурди чаз гъарам я, дуст кас», - лагъанай Вагъуф бубади.

5. Чи Ашарин хуъре са баркаллу дишегъли, гъуъл дяведа къейи, вичин чIехи гададин сусаз аялар тежез фикир-рихъ акатнавай, хажалатди къунвай. Айвандик экъечIай адас яргъай Гелхен-низ физвай Вагъуф буба аквада. Ада вичи-вичик икI лугъуда: «Чан Вагъуф буба, зи веледдин сусаз аял-куял хъанайтIа, за ваз хайрат-садакъа акъуддай!» Вахтар фена. Ахцегъ базардиз феи чи са хуърунвидиз Вагъуф бубади икI лагъана: «А куъ хуърун Мерзи-ят лугъудай дишегълидиз икI лагъа: «Вичин гададин сусаз пара веледар жеда, гъам гадаяр, гъам рушар! Веледрикай рикI секин хъайила, вичи къур заз гузавай садакъа залди агакъар авурай!»

Рагъметлу Вагъуф бубади лагъайвал, адан сусаз пара аялар хъана. Хеве къур

садакъани Вагъуф бубадал рекъе туна.

6. XX-виш йисан юкъвара за, Буба Агьмедова, Къурагъ райондин Хпу-къарин хуърун школадин директор-виле кIвалахзавай. Зун выходной юкъуз Ашаз дидедал къил чIугъаз рекъе авай. БалкIандал зи къулукъ рагъметлу зи кайвани ацукънавай. Бирдан чи вилик винелди Урсуниз къвез арабада аваз, тек балкIан квай, рагъметлу Вагъуф буба акъатна. Ада акъваз тийиз зикир ийизвай. Араба Къурагъви зи хванахвадин гадади гъалзавай. Мукув жердавай зикирдин сес къатиз къвезвай. Зи кайваниди хъвер ийиз хъана. За гъилин куънт эцIйна кис лагъана. Чакай гъаян хъайи рагъметлу Вагъуф буба хкаж хъана арабадай чаз вил яна лагъана: «Хъсан ксарикай я!»

Вагъуф бубадин жавабдал тажуб хъайи зи кайваниди лагъана: «Бя-бур жезвай хъвер авунайтIа, адас вун шейхдин птул тирди чир хъана».

- Са чIавузни неинки шейхдин, гъакI маса агъсакъалдин а пак зикирдин сесинал хъвер авун гунагъ я, куту-навач, - жаваб ганай за.

Мусурманрин арада мидявилер куъ твазза?

Мегьамедов А. А.

Саид-афандидин ТIварунихъ галай Чиркейдин институтдин теологиядин факультетдин муаллим

Алай аямдин алимрикай сада заз суъгъбет авурвал, бес ахътин девирар хъана хъи, мусурманрин арада «КъветIен инсанрин» (Асхабулъ кахф) кицIин ранг гихътинди ятIа гъадан гъакъиндай гъуъжет къазвай. Гъуъжетар ахътин къизгъинбур жезвай хъи, абурукай гзафбур чеб-чпив рахан хъийизмачир. Вири им абур жинсинин, эркек-дишвилини ва я рангунин гъакъиндай са тайин тир фикирдал татуни арадал гъанвай. Хуърун къвезвани? Эхъ, хуърунни къвезва ва гъа са вахтунда пашман гъис-серни акатзава. Чун икI регъятдаказ сад-садал гъалдариз хъуни гъайиф чIугъаз тазва. Виридалайни агъур жезвай ва гъайиф чIугъаз тазвай кар къенин юкъузни чун гъа и жуъредин гъуъжетривай ва я гъуъжеткарривай яргъа хъанвач. Нини патал сад-садав кикIизвай аялар акурла чун абурал хуърезва ва лугъузза: «Аялар...Гьикъ-ван абур акъулсуз я!» Чун ихътин дуъшуъдихъ галаз чин чина акъурла, жуваз жув артукъ клан хъунин гъиссерини шайтIанди чун акъулдивай ийизва ва, садаз-сад такIан хъунин гъиссерини кенеф элкъуърнаваз, бязи стхайриз садаз сад гъатта рекъиз клан жезва, сада муъкуъдак залан тахсиркарвилер кутазава. Сад-садахъ галаз рази тахъун, меслятдал татун виридалайни залан тахсиркарвал, гунагъ яз гъисабзавайди я. Ихътин «гунагъдай» чина яна рекъизва, чандиз къаст ийизва, чун дагъустанвиар я эхир, туънт халкъ!!!

Бязи стхайр са «меслятдал текъвезвай» месэлаяр кудин чна. КпIуникай рахан. КпIуна чи бязи диндин стхайрин къарай къакъудзавай бязи месэлаяр ава ва куъне абурухъ галаз наразивал къалуриз чалишмишвални акун, абурун фикирдай, кутугнавач...

1) «Раббаль алямин» гафарилай гатлумин.

И гафар имам Шафиидин мазгъабдал алайбуру капI ийидайла «аль-Фатигъа» сурадилай къулукъ лугъузза. Куъ патав мискIида капI ийидайла «аль-Фатигъадилай» къулукъ «Раббаль алямин» талгъана гъакI «Амин» лугъузвай мусурман акъвазун мумкин я. Амма къал алай месэла идакай ибарат туш. Къал алай месэла а вахтунда арадал къвезва хъи, ихътин мусурманди «раббаль алямин» гафар алава хъийизвай касдихъ галаз гъуъжетар къазва ва ахътинбур вири рекъелай алатнавайбур, «мубтадиар» я лугъуз-ва. «Куън Пайгъамбардин ﷺ Суннадал амал ийизвайбур туш!»- гъарайзава ихъгинда ван акъудна вичин гъахълувал тестикъариз. Чна ахътиндаз жаваб гузва: «Чна имам аш-Шафиидин» мазгъабдал амал ийизва, адас, валайни хъсандиз Пайгъамбардин ﷺ сунна хъсандиз чизвайвилай. Имам аш-Шафииди вичин «Аль-умм» ктабда, «аль-Фатигъа» сура кIелунин гъакъиндай» къиле лугъузза, «Амин» гафунилай къулукъ «Раббаль алямин» лагъайтIа хъсан я. Амма ваъ. Чавай адан фикирар дегишариз жедач ва адахъ галаз гъуъжет къунни четин жезва. Ва адани вичин нубатдай

чун гихътин савадсузар я лагъана, фикирзава, вучиз лагъайтIа, малум тушир кIватIалрин кхъинрилай ала-тайла мад са затIни чизвачIани.

2) Маса четинвал квекай ибарат я лагъайтIа, къвалав капI ийиз акъвазнавайда ви кIвачин тIупIарал къуъл гъалчдайла.

Фикир гайила, имни эхиз жедай дуъшуъш я, амма ахътиндани анжах вич гъакъикъи мусурман я ва вун лагъайтIа, рекъелай алатнавайди я лугъуз гъуъжет къаз гатIумзава. «Гъадисда икI лугъузза ва ана икI кхъен-ва...», гъарайзава. Вуна ам секина-риз гъавалат жезва: «Я зи стха, чна капI ийиз Мугъаммад-тахир Карахи, Ибн-Гъажар, Ан-Навави ва масабур хътин алимрин ктабрай чирнавайди я. Абуру кхъизва, бес кIвачер са чпIинилай артукъ эцигун кутугнавач, вучиз лагъайтIа капI ийизвабурун къуънер сад-садав игис жезвач, и карди лагъайтIа жамаат-намаздай гуз-вай лайихлувилер квадарунал гъида. Амма кIвачерин арада са чIиб къван туртIа, шариатдин истемешуналди, къуънерин арада фер амукъзавач ва жамаат-намаздайни виридаз тамам тир лайихлувал гузва. вуна, стха, ви диндин стхадиз капI ийидай мумкинвал гузвач. КапI ийизвайдак хкуърун гъарам я». Гъа инални чи зегъметар, чалишмишвилер гъаваянбур жезва. Амма виридалайни мягътеларзавайди ихътин кас алимрин гафарилай ажугълу хъун я, яни абур вичин гъахълувал тестикъзавайбур тежезвайвилай.

3) Ва эхирки Ташагъуд кIелдайла тIуб югурун (ацукънавайла)

Къуй чи гъуърметлу стхади вичин тIуб югууррай ва чун лагъайтIа, секиндиз турай ман. Чун, имам аш-Шафиидин мазгъабдалди ктабра Ташагъуд кIелна куътягъдалди кпIунал тIуб живи тик къуна туна кланзавайбур. ГъакIни чна и ктабрай кIелзава хъи, бес кпIунал гъавая тупIар югурун кутугнавай кар туш. Амма гъа ихътин регъятдиз гъавурда акъадай месэлайрайни чун са тайин тир фикирдал къвезвач. куъне садра фикир це, Ислам чириз кланзавай диндал алачир кас мискIидин патавай физва ва и вахтунда инай гъарай-эвер, гъуъжетдин сесерин ван къвезва. Ада кIватI хъана килигзавайбурукай садавай хабар къазва: «вуч хъанва? квен патахъай абур ажугълу яз гъуъжетар къазва?» Адан мягътелвал гихътинди хъун лазим я, нагагъ адас тIуб патал мусурманар сад-садав икI ажугъдалди кикIизвайди чир хъайитIа?

Гила лагъайтIа, гъуърметлу стхайр ва вахар, куън аялрин гъуъжетрив гьикI эгечIзаватIа рикIел хкваш ва абур чун сад-садав мидяяр ийизвай ихътин гъуъжетар гекъига. И макъалада къалурнавай вири месэлаяр – ибур кпIунал авуна кланзавай гьерекатар я (сунна). Мусурманрин арада мидявал тун ва абур сад-садал гъалдарун къадагъа, гъарам я.

Къуй чун Аллагъ-Таалади ихътин лазимвал авачир гъуъжетривай хуърай, яргъаз авурай ва чи рикIера сада-садав гъуърмет авун ва сад-садав кланивилин гъиссералди эгечIун турай! Амин.

Абу Бакра шалвардин кикер куьруь авуначир

«Низ Аллагда хъсанвилер гуз кланзаватла, ада ам диндин гъавурда твада» (гъадис)

Мугъаммад аль-Кахиби
kahiabiassalam@gmail.com

Чун шариатдин къанунар дуьм-дуьз къбилиз акъудунин уьмуьрдивай яргъа девирда яшамаш жезва. Мусурманрин чпин арада сад тирвал авач ва идалай гъейри, чара фикиррин таъсирдик ква ва гъавилай мусурмандин везифайрикай сад Исламдин ва чаз Халикъди гузвай эвер гунрин дуьз гъавурда гъатун я.

Пайгъамбарди лагъана: «Низ Аллагда хъсанвилер гуз кланзаватла, ада ам диндин гъавурда твада». «Зун мусурман я», - лагъана гъавурдик квачиз Ислам диндин рекъе хъунал дамах авун тимил я. Дин хъсандаказ чирунин чарасузвал ава ва ам Халикъди гъикл ганватла, гъакл адан гъавурдани акъун лазим я, гъикл хьи, мусурманрин арада чеб гъавурдик квачиз ам масакла элкъуьрзавайбур, чурзавайбур ава. Идакай гъеле Алиди Пайгъамбардин асгъабдиз лагъана: «Абуру чеб гъавурдик квачирвилай дин къве патал пайна, ам як кукварзавай тахтунал эцигдай тегъерда кукварна».

Исламдин дуьз гъавурда акъун – им мусурмандин Исламда гъейри тир деринриз вегъенвай хътин фикирривай яргъа ва юкъван тегъердин, алцумнавай ва вичив гъар акатайвал эгечиз тун къабул тийизвай жуьредин рехъ къун я. Яни са патахъай буьркъуьдаказ ибадат тавун ва муькуь патахъайни акатайвал эгечл тавун. Пайгъамбарди лагъана: «Динда буьркъуьдаказ ибадат авуникай яргъа хъухъ, гъикл хьи, гъакъикъатдани квел къведалди диндиз буьркъуьдаказ ибадат авурбур терг хъана». Гъавилай Али ибн Абу Талиба лагъанай: «Гуьгуьна амуькъайда ялзавай ва вилик акатна фейиди элкъвена хкъезвай юкъван рехъ яхъ».

Имам Хасан аль Басриди лагъанай: «Ислам буьркъуьдаказ ибадат ийизвай-данни дикъетсуздан юкъва ава».

Жегъилар Исламдин асул метлебдин дуьз гъавурда акъунин чарасузвал ава. Чпин дережадал гъалтайла Исламдин вири истемишунар сад хътин дережада авач. Инанмишвал ава – ада сад лагъай чка къазва, ахпа ислам-

рин (хилияфрин) арада са тайин тир къетген фикирдал татанвай и ва я маса месэлаяр кудиз анжах гъибетчивилел машгуул жезва, къал твазва.

Гъарда вичин жуьреда фикирзава. Бес вучиз сада муькуьдаз вичиз гъалалнавайди гъалалзавач? Яни ада масадаз вичин фикир лугъудай мумкинвал гузвач, яни вичиз авай ихтияр гузвач, мумкин я къвед лагъайди ихътин дуьшуьшда гъахълу хъунни. Имам Шафииди лагъана: «Заз дуьз яз аквазвай фикир мумкин я гъалатл хъунни, а патал алай за вич гъалатл яз гъисабзавайдан фикир лагъайтла, дуьзди хъун мумкин я».

Исламдиз эвер гудайла, камалдикай, хъуьтуьл амалдикай менфят къачунин къаршида, чаз жегъилри гъаф пай вахтара векъивал, къевивал къалурзавайди аквазва.

Аллагда ﷺ Къуръанда лугъуьза (мана): «Ва (я Мугъаммад) Аллагдахъ эвер це акъулдалди ва хъуьтуьлдаказ вяз авуналди ва гуьжжет ая виридалайни хъсан тегъерда. Гъакъикъатдани, Ви Аллагдаз Ада къалулнавай дуьз рекъелай алатнавайбур ва дуьз рекъел алайбурни хъсандиз чизва» (сура «ан-Нахль», аят 125).

Исламдин рекъиз эвер гудайла векъивал ва къевивал къалурун лазим туш. Гъа им юкъ къунвай, алцумнавай, са пад ягъ тийизвай, жегъил мусурмандин къуна кланзавай, Аллагдаз дин чирна ва адал амална кланзавай рехъ я.

Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Гъакъикъатдани, хъуьтуьлвили, ам гъикл къалурайтлани члагурда, гуьрчегарда, ам тахъуни лагъайтла, гъи тегъерда къалурайтлани чулаварда (негъда)» (Муслим).

Гъакл диндин бязи стхайри Пайгъамбардин ﷺ гъадисрин текстер, абурун тамамдиз гъавурда авачиз, Пайгъамбарди ﷺ абур лугъунин себебар дуьм-дуьз къабулунни ва абурун къарар инкар ийизвай хътин маса гъадисар авайдини чир тавуна, я туш хьи, гъадис Пайгъамбарди ﷺ талукъ тир касдин ва я агъвалатрин гъакъиндай лагъанвайди, я тахъайтла, ам къилдин уьмметдихъ галаз алакъалу

метлеб, яни мусурманрин арадай такабурлувал арадай акъудун ва мусурманрин арада меслятвал тун авай. Чи вахтара чаз аквазвайвал, Версачиди кикер куьруь шалварар (абуруз «бриджи» лугъуьза) ва я маса машгуур дерзичийрин парталар 300 доллардилайни багъа я, китайрин яргъи кикер галай шалварар анжах 5 доллар я. Гъа ик, чи девирда шортралди дамах ийиз

индай ам тавунин къадагъа гъвечли кар себел яз хъайитлани, алудзавайдини лугъун кутугнава. Са сеферда Умар Ибн Хаттаб мисклинда къил гъаф агъузла капл ийизвай жегъил кас акъуна ва ада жегъилдиз лагъана: «Эй, чи дин рекъимир, къуй вун Аллагдай ярай, жуван къил хкажа, гъакъикъатдани, муьтуьгъвилини чка рикле ава гардан-да ват».

Исламдин дуьз гъавурда акъун – им мусурмандин Исламда гъейри тир деринриз вегъенвай хътин фикирривай яргъа ва юкъван тегъердин, алцумнавай ва вичив гъар акатайвал эгечиз тун къабул тийизвай жуьредин рехъ къун я.

жеда, яргъи кикер галай шалварар лагъайтла, абур алукъзавайбур патал са регъуь жедай хътин алухдиз элкъезва.

Хизандани, обществодани им са къал алай хъци месэладиз элкъвенватлани, шалвардин кикер куьруь авун инанмиш тир бязи жегъилрин арада машгуур хъанва. Абуру тести-къарзавайвал, къегъебрилай агъада кикер галай шалвар алукъун къадагъа я ва ихътин гъадисдал чпин гъахълувал тести-къарзава: «Къегъебрилай агъада авайди ца ава» ва мадни са къадар гъа и тегъер, къегъебрилай агъада алукъ тавун тагъкимарзавай, партал яргъи авун къадагъа ийизвай гъадисар гъизва. Амма и гъадисар маса са къадар гъадисралди эвез ийиз жезва ва и жуьредин тагъкимар авунар анжах мода я лугъуь, дамах, фурс авун патал алукъзавайбуруз талукъ я. Аллагдаз къадарсуз такабурлубур, лавгъавал гъайбур кландач эхир. Гъакъикъи клваталда ибн Умаралай агъакънавай гъадисда лугъуьза: «Ни лавгъавал гъаз вичин партал яргъи авуртла, ахътиндахъ Суд-дувандин Юкъуьз Аллагъ ﷻ элкъведач» ва гъакл маса гъадисдани лугъуьза: Заз жуваз ван хъана, гъикл Расуллуллагдаз лагъанатла: «Ни лавгъавал гъаз вичин шалвардин кикер яргъи авуртла, Аллагъ ﷻ ахътиндахъ Суд-дувандин Юкъуьз элкъведач» (къве гъадисни Муслима гъизва). Амма Пайгъамбарди ﷺ Абу Бакраз лагъай гъадисни ава, яни ада вичин шалвардин кикер яргъизва ва абур атлана кландайдан патахъай авур арзадиз талукъ: «Вун лавгъавал гъаз акл ийизвайбурукай туш». Гъа и тереф Имам ан-Нававидини ва масабурунни хуьз-вай, са гъихътин ятлани кардин гъакъ-

Къуръанни Сунна чирун патал акъул-камал, риклин сидкъидай инанмишвал, тежриба, исламдин къанунар дериндай чир хъунин лазимвал ава. И ерийрикай садни хас тушир ва Шариат чирунин кардани са гъевесни авачир гъаф къадар диндин стхайри, текстерай акъуднавай ва ахътин текстер дуьм-дуьз къабулзавай, адет тирвал, абурун асул манадин гъавурдик квачир веревирдер ийизва.

Пайгъамбарди ﷺ инанмиш туширбур авай гъукуматриз Къуръан тухун тавунин гъакъиндай лагъанвай гъадисдал веревирд авурла, чаз малум хъайивал адан асул мурад Аллагдаз ﷻ Къабдал писликвал тагъун тир. Амма къенин юкъуз ихътин кар тийидайдахъ инанмиш тирвилай, мусурмандивай секиндаказ исламдинбур тушир уьлквейриз Къуръан тухуз жеда.

Заз жуван стхайрин вилер гъаф къадар маса терефриз ачухиз кланзава, месела, винел патан къеняй акваз-вай хътин дуьз ва тарифдин фикирар абурун гъавурдик квачиз, гъакъикъатдал бинеламиш тахъана аннамишунин тегъерда дуьз нетижадал тагъунни мумкин я.

Ихътин мисалрикай сад ам я хьи, шариатдин бязи истемишунрин дуьм-дуьз, гъарфба гъарф гъавурда аквазва ва гъа и тегъер абуруз баянарни гузва, ва Къуръандин таржумайрай чешмеярни гъизва, адет тирвал, Къуръан дуьздаказ къелизни чин тийизвайбуру абурун талукъ тирвал гъавурдик кутун тийиз, вахтунин, шартларин, чкадин ва маса гъаларал гъалтайла къимет гуз гъавалат жезва. Ихътин тегъерда гъавурда тунни ва акъуни мусурманрин умматда гъибет твазва ва гъа

» 9

Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Гъакъикъатдани, хъуьтуьлвили, ам гъикл къалурайтлани члагурда, гуьрчегарда, ам тахъуни лагъайтла, гъи тегъерда къалурайтлани чулаварда (негъда)» (Муслим).

дин шартлар, адан гуьгуьнлай ферзер, ахпа важибар, абуруз лагъайтла, ферзерин хътин аргуханвал авач, амма суннадилай важиблу я. Чун диндин стхадиз ам дуьз рекъе хъун ва я суннадал амал тавун себеб яз акси акъвазарзавай, мидявал къурзавайбурал галаз муьквал-муьквал дуьшуьш жезва. Исламда лагъайтла, сунна тунвай инсандиз и тегъер туьнбуьгъар авун кутугнавай кар яз гъисабзавач.

Са сеферда Пайгъамбарди ﷺ Исламдин шартларикай лугъудайла (капл авуникай, закятдикай, сив хуьникай ва мсб.) асгъабрикай сада лагъана: «Аллагдаз къин хъурай за идал са шейни алава хъийидач ва са шейни хкудни ийидач».И вахтунда Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Низ женнетгъели акуна кланзаватла, адаз килиг».

Амма гъайиф хьи, чи арада ахътин ксар ава, абуру чпин гъакъиндай алим-

авунвайди яни тушни ва я ик мад са къадар терефрин гъавурдик квачиз, и ва я маса гъадисар, Пайгъамбардин ﷺ сунна кваз къазвачир мунафикъар, фасикъар лугъуьз тахсирар кутазва.

Месела, шалвардин кикер куьруь авунин гъакъиндай гъадис къачун.

Пайгъамбардин ﷺ девирда парчадин къимет гъаф багъа тир, ам анжах агъваллу, девлетлу ксаривай къачуз жезвай. А вахтара гъаф такабурлу тир ахътин ксари чпин дережадин аргуханвал къалурун патал къасухдай, чилелай галчур жедайвал яргъи перемар алукъзавай. И вахтунда Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ такабурлувилелай, аргуханвал къалурунилай цлар ягъун, ихътин къилих терг авун патал, инанмишбурувай адетдин, кикер куьруь шалварар алукъун истемишна. Чаз аквазвайвал и гъадисдихъ тайин тир

8 « и карди абур сад-садаз акси акъвазарзава, гъа са вахтунда Халикъди чаз садвилез эвер ганай. Аллагъди лагъана (мана): «Аллагъдин диндикай кѳеви даях яхъ ва чара жемир» (сура «Аль-Имран», аят 103).

Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «За куън динда артуханвилер тунивай тагъкимарзава, гъакъикъатдани, квел къведалди хъайибур динда артуханвилер турвилай тергна» (Ан-Насаи, Ибн Мажма имам Агъмад).

Чаз чизвайвал, эхиримжи вахтара мусурманрин арада урус чѳалалди капѳ ийизвай десте пайда хъанва, амма абур гъинай атанвайбур я? Мумкин я Пайгъамбардин ﷺ гъадисдай, ана лугъузвайвал, инсандиз вичин кѳунай адан гъикѳ гъавурда акъазватѳа, гъам гунни ийида. Амма и гъадисда ихтилат инсанди Аллагъдикай гъи тегъерда фикир ийиз капѳаватѳа, ам ийидайла маса фикирар къиле авачѳа ва анжах Аллагъдикай ийизвай фикиррал вири къанажагъ желбнаватѳа, адакай физвайди я.

Жува кѳелзавайдан ва фикирзавайдан, Аллагъдивай тѳалабзавайдан гъакъиндай тамамдиз гъавурда акъун, дугъриданни, важибл я, амма диндиз вичиз акси экъечѳуналди ихъгин тегъерда дуъз фикирдал атун мумкин кар яни? «Аль-Фатиха» сурадин гъатта са гъарф хъайитѳани дуъз талгъуни вири капѳ чѳурзава, ам гъични кѳел тийизвай кѳлуникай вуч лугъуз жеда ахпа?

Къенин юкъуз чеб и тегъерда тухузвайбур савадсузвилин есирда ава. Чпиз куъмек кѳанзавай есирар я. Савадсузвилихъ галаз женг чѳугун лазим я. Къуй чаз Аллагъди ﷺ куъмек гурай!

Гъакъикъат лугъун хъайитѳа, винидихъ къейд авунвай мусурманриз талукъ тир хъи месѳла адкаай ибарат я хъи, савадсузар я, винел патан тегъерда савадлувал къалуриз гъавалат хъанва. Чна гъатта асгъабривай гуз тахъай суалриз жавабар гуз тади ийизва. Пайгъамбардин ﷺ девирда са касдивай беден чуъхуън истемешайла, адал хер хъанвайди фикирдиз къачун тавуна (гъа и карди ам кьиникъал гъанай), Расуллугъади ﷺ лагъанай: «Абуру ам къена! Вучиз чпиз тийижирла абуру хабар къунач! гъакъикъатдани тийижирвилин дарман суал я. Адаз таямум (руквадалди, накъвадалди чуъхуън) авун бес тир!»

Ибн Сирина лагъана: «Савадсуз инсадиз гъавурда авачирдакай лугъудалди вич къейитѳа хъсан я». Абдулла ибн Масъуда лагъана: «Ни инсанрин вири суалриз жавабар гузватѳа, ахъгинди делиди я!» Абу Бакра лагъана: «Къуй зун цаву гъвечѳи авурай ва чили чѳулав, нагагъ за тийижирдакай лагъайтѳа». Им чпин тѳвараралди и чирвилер хкажай ксарин келимаяр я, чпикай къенин юкъуз чна менфят къачузвайбурун. Хъсанбурукай хъсанбур тир инсанрин.

Са сеферда Мединадин имам тир имам Маликан патав яргъал чкайрай чеб гъавурдик квачир месѳлайрин гъакъиндай гъавурда тун патал инсанар агана ва абурун чѳехи пай суалриз ада ихътин жаваб гана: «Чидач». И вахтунда абуру хабар къуна: «Бес чна чи халкъдиз вуч жаваб гуда?» Ада лагъана: «Абуруз лагъ хъи, бес имам Малика лагъана вичиз чизвач...»

Чна лагъайтѳа, динда инанмишвилел, гъукумат арадал атунин карда тешкиллувилел ва эвер гунрал бинеламиш хъанвай суалар, Къуръандин таржумайрай, я туш хъи, аль-Бухаридин Сахихрайни Пайгъамбардин ﷺ сирайрай мисалар гъиз, терсеба элкъурзава.

Ихътин гъерекатар уммат такѳанбуру ийизвайди я ва абур инанмишбурун ругъер къве рикѳин авун патал бинеламиш хъанвай гъерекатар я. Ихътин гъерекатри мусурманрин арада мидявал твазва, жегъилар чеб чпел ва чирвилер авай ксарал гъалдарзава, гъа им чаз къенин юкъуз аквазвай жуъредин гъакъикъат я.

Гъасятда вири чириз кѳан хъуни, еке дережайрихъ ялуни, яни чеб суннадив гъич такъазвай хътин ихътин гъерекатри тайин тир къайдада чирвилер къачуз тадай мумкинвал гузвач, диндин бинеяр лагъайтѳа хъсандиз чирзавач. Мусурман умматдин хийирдиз ва Ислам хуънин карда са вуч ятѳани ийиз гъазур хъанвай ксарин, инсанрин чпин къанажагъда дегишвилер тунин лазимвал ава, абур коммунизмдин идеологиядин амукайрикай михъиз азадна кѳанда.

Къуй и эвер гуниз чеб гъа и мукъва чирвилер къачунин рекъел атанвайбуру ва исламдин къанунривай яргъа жез, алмирин фикиррал амал тийиз анжах чпиз гъакъикъат яз аквазвай, востоковедрин таржумайрикай даях къазвайбуру фикир гурай.

Шариатдин месѳайра Вагъабитрин ягъалмишвал

«Аллагъ-Таалади лугъузва: «Зун гъамиш Зи лугъуран патав жеда, ада вичин пѳуззарар югъуруз Зи тѳвар къазмай къван».

Тѳарикъатдихъ галаз алакъалу месѳаяр

Къурамугъаммад-гъаж
Рамазанов

Эвел – алатай нумрайра
Суал: Тѳарикъатдин устазри чпин мюридриз талукъ вахтунда талукъ зикрияр кѳелунин тапшуругъ гузва. Идахъ галаз сад хъиз, им Пайгъамбардин ﷺ девирди авачир бидъа я лугъудай инсанарни пайда хъанва. Абур гъахъ яни?

Жаваб: Ваъ, гъахъ туш. Икѳ лугъуз тестикъарзавайбур Шариатдикай хабар авачирбур я. Къуръандални гъадисдал асаслу хъана ийизвай ибадатарни дуъаяр къве жуъре ава. Сад лагъай жуърединбур – ибур чпин къадар ва чеб ийидай вахт Аллагъ-Таалади ва Адан Пайгъамбарди къалурнавайбур. Ихътинбурук гъар юкъуз вад сеферда талукъ вахтунда ийизвай ва талукъ рекъатрикай ибарат тир ферз купѳар акатзава. Гъа ихътинбурук акатзава: эменнидилай гузвай закѳатдин къадар, ферз купѳунилай къулукъ ийизвай ратибат-купѳарин къадар, зугъа, витрдин ва суварин купѳар ва гъа икѳ мад. Мадни иник гъар са купѳунилай къулукъ 33 сеферда «Субѳаналлагъ», «Альѳамдулиллагъ» ва «Аллагъу акбар» лугъун акатзава. Ибадатдин и жуъредик акатзавай дуъаяр Аллагъдин Пайгъамбардал ﷺ гъи жуъреда агакъарнатѳа, гъа жуъреда туна кѳанда. Месѳела, садазни купѳунин вахт дегишардай, рекъатрин къадар гъафардай ва я тѳимилардай ихтияр авач. Гъакѳни 33 сеферда кѳелзавай зикр 37 сеферда кѳелда лугъуз садавайни тестикъариз жедач.

Ибадатдин къвед лагъай паюник чпин лайихлувилерикай умумиламишна (обобщенно) лагъанвай дуъаяр, зикриярни тасбигъар акатзава. Абурухъ я талукъ къадар авач, я талукъ вахт. Ихътинбурук мутѳлак тир суннат-кѳѳар (са гъихътин ятѳани себедихъ галаз алакъалу тушир суннат-кѳѳар), Къуръан кѳелун, дуъаяр, маса зикрияр, тасбигъар акатзава. Устазди вичин мюридриз ибадатдин гъа и паюник акатзавай талукъ дуъаяр кѳелун тапшурмишзава. Абур гъар юкъуз экъунин ва рагъдандин купѳарилай къулукъ талукъ къадар кѳелзава. Батѳиндикай (тайное) ва загъирдикай (явное) хабар авай устазар Мугъаммад Накъшубанд, Абдул Къадир Гилини, Абулгъасан Шазали чирвилерин океан я. И зурба авлияйри, Къуръандални Суннадал асаслу хъана, мусурманриз чеб Аллагъ-Тааладив мукъва ийидай регъят рекъер къалурнава. Ибуруни абуруз чпин нефс михъи авунвай ксарин чирна. Ва гъа рекъяй абур чебни фена. А рекъерикай Къуръанда лагъанва (мана):

«Вичин нефсинихъ галаз ам тербияламишиз жигъад ийизвайбуруз (женг чѳугъазвайбуруз) За са шакни алачиз Зи рекъер къалурда» (Аль-Гѳанкабут» сура, 69- аят).

Са мисал гъин. Эгер жува-жувер тербияламишунин макъсадалди са касди гъар юкъуз сятдин муъжуъдалай башламишна Къуръандин жуздин са пай кѳелда лагъана вичин хивез къачуртѳа, ина вуч къадагъа ава? Эгер са ни ятѳани им бидъа я, Пайгъамбарди ﷺ гъич садрани икѳ авурди туш лагъайтѳа, ахътиндаз чавай анжах ахмакъ лугъуз жеда. Гъа ихътин ахмакъри устазри чпин мюридриз гузвай вирдар (тапшуругъар) бидъа я лугъуз тестикъарзава.

Суал: Са бязи вахтара устазри чпин мюридрал гъаф къадар зикрияр авун тапшурмишзава ва гъа и кар себед яз абурун къил-къилелай алатзава, имни Шариатдихъ галаз къан тийидай бидъа я лугъуз тестикъарзавайбуруни гъалтзава. Икѳ дуъз яни?

Жаваб: Ваъ, дуъз туш. Икѳ лугъузвай касди Къуръан таб яз малумарзава. Аллагъди чун и кардивай хуърай! Аллагъдин тѳвар мукъвал-мукъвал эзбер авуна къил-къилелай алатай вуж ава? Акси яз, Къуръандини Суннади чаз мукъвал-мукъвал Аллагъдин тѳвар тикраруниз эвер гузва.

Къуръанда лагъанва (мана): «Эй иманлу ксар! Куъне мукъвал-мукъвал Аллагъ рикѳел гъваш» («Аль-Ахѳаб» сура, 41- аят).

Мадни лагъанва (мана): «Вуна вири крар туна ва жувер Адаз ибадат авуниз бахшна ви Риббидин тѳвар рикѳел гъваш» («Ал-Музаммиль» сура, 8-аят).

Къуръанда пак, михъи ксарикай ихътин гафар лагъанва (мана): «Абур кѳвачин къилел, апукънавайла ва къатканвайла Аллагъдин тѳвар рикѳел гъизвайбур я» («Аль-Гѳимран» сура, 191- аят).

Са касди Аллагъдин Пайгъамбардивай ﷺ хабар къуна: «Акъваз тавуна гъихътин хъсан кар авуртѳа хъсан я?». Пайгъамбарди ﷺ жаваб гана:

«Къуй ви мез Аллагъдин тѳвар эзбер ийиз гъамиша ламу яз хуърай» (Тирмизидилайни Гъакималай агакънава. Ибн Маджади тестикъарзавайвал, гъакъикъи гъадис я).

Ибн Маджади ва Ибн Гъиббана вичин «Сагъигъ» ктабда кхъизва:

«Аллагъ-Таалади лугъузва: «Зун гъамиша Зи лугъуран патав жеда, ада вичин пѳуззарар югъуруз Зи тѳвар къазмай къван».

Гъуъжет арадал гъизвайбуру Пагъамбардин ﷺ агъадихъ гъизвай гафарин гъакъиндай вуч лугъудатѳа:

«Вуна Аллагъдин тѳвар акѳ мукъвал-мукъвал тикрар ая хъи, герек инсанри ви къил-къилелай алатнава лугъудалди». Гъадис Агъмада, Абу Аляди, ибн Гъиббана агакъарнава. Гъакима им гъакъикъи гъадис я лагъанва.

Гъа икѳ, Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ Аллагъдин тѳвар акѳ мукъвал-мукъвал тикрар акѳ лугъузва хъи, инсанриз адан къил-къилелай алатнавай хъиз жедайвал. Идалай къулукъ а гъуъжеткар авам ксари чеб Къуръандинни Суннадин рехъ къунвайбур я лугъуз тестикъарзава.

Къатѳа ама

Зарифат
Хазимова

**Дуствал квахъунин
гъакъиндай хажалатди
къунвай мани?..**

Саки къад йисан къене саналди хъайи дустар, аквадай гъаларай, завай къакъатнавай хъгинди я. Вуч сеbeb яз, лагъана куьне суал гуда жеди. Зи винел патан акунар ва яшайишдиз, дунья-диз вил вегъин абурувай яргъа я. Ингъе вад йис я за чавай чи динди истемишзавай тегъерда алукиз. Халикъидин истемишунар къилиз акъудзавай хзанда тербия ганатлани, амма винел патан акунрай зун жуван юлдашрилай са къусни тафаватлу жезвачир. Пионервилин аялвили ва комсомолдин жаванвили чпин гел тунвай. Зи уьмуьрда саки дегишвилер тур девир за телестудияда ДУМД-дин «Куь квале ислягъвал хъурай» передачада къвалахиз эгечлай вахт я. Зи рикел а сифте югъ, аз къеннин юкъузни шадвиллин гъиссер тунвай югъ хъсандиз алама. Зун гъасятда гъавурда акъуна, инаг зун гъамиша амуькна къанзавай зи чка я. Ина зал гзаф милайим, Аллагъдихъай кичле, рикл михъи инсанар гъалтна. Гележегда абур аз руьгъдин игътияжрал гъалтайла мукъва яз амуькна.

Дуст дишегълийрихъ галаз жезвай гуьруьшмишвилер эхиримжи вахтара зак тахсирар кутунилай гатумзавай: «вун гъикъван чъавалди къари хъиз экъведа, бесрай акулуьсуз амалар авур къван, садрани фикирнавачир вун рикливай икI чилина гъатда лагъана» ва икI мад. Заз гъа и тегъер лап къулай ва регъят я, Аллагъдини вири мусурман дишегълийриз гъа и тегъер алукулун истемишнава лугъуз абур гъавурдик кутунар гъаваянбур тир. Абуруни икI авун лазим тирдан, эхиратдикай фикирна къанзавайдакай гъавурда твазвай зи чалишмишвилериз абуру гъил эляна хъиз лугъузвай, бес эхиратдикай ахпа къуьзуз хъайила фикирда. Азиз зи юлдаш рушар, квез гъинай чида куьн къуьзуз жедалди амуькдатла? Квез вахт гъикъван тади кваз физватла аквазвачни? Къачузвай гъар са нефесди, физвай уьмуьрдин гъар са декъикъади чун Халикъидиз мукъва ийизва. Мугъаммад Пайгъамбарди мичин асгъабрикай садавай хабар къурла: «Вуна гъикI фикирзава и чилел яшамиш хъун патал ваз гъикъван ама?» Ада жаваб гана, бес къведа нефесдалди умуд кутаза лагъана. «Вахъ гъикъван яргъи умуд ава!» лагъай жаваб хъана. Зи гуьрметлубур, чун геж тахъана къандай.

Ятлани гзаф йисарин дуствили чун сад авунвай жуван дуст дишегълияр а пага амуькун, гъавурдик кутунин карда къетли тахъунилай за жуван тахсиркар яз гъисабзава. Завай къе жуван зегъметдикай инсанриз гъихътин менфят аватла лугъуз жедач. Нагагъ са касдив хъайитлани чавай Аллагъдин гъаф агакъриз жезватла, алакъзаватла, гъа ида заз жуван бахт аквазва, амма ина заз хъайи хийир завай гъич са куьналдини алцумиз жедач.

Зун бахтлу я! Зун гзаф умудлу я, бес пака жуван дуст дишегълияр, абуруз «виликанбур» лугъуз къанзавач, Аллагъдихъай кичлебуьр жеда, Адан истемишунар къилиз акъуддайбуьр, мусурманар. За и кардин патахъай Халикъидивай къалабазава.

Гъелелиг, иншалЛагъ.

zaripatassalam@gmail.co

Вили ягъун ва агакай авай зарар «Вучиз квекай сада муькуьд рекъизва...?»

Са нел ятлани вил ала лагъана шаклувал аватла, я туш хъи ада вичи вили янаватла, ихътиндавай жендек чуьхуьн тлалабна къанда, вучиз лагъайтла, адан эхъуьн вил алуьдун патал виридалайни хийирлу гъерекат я.

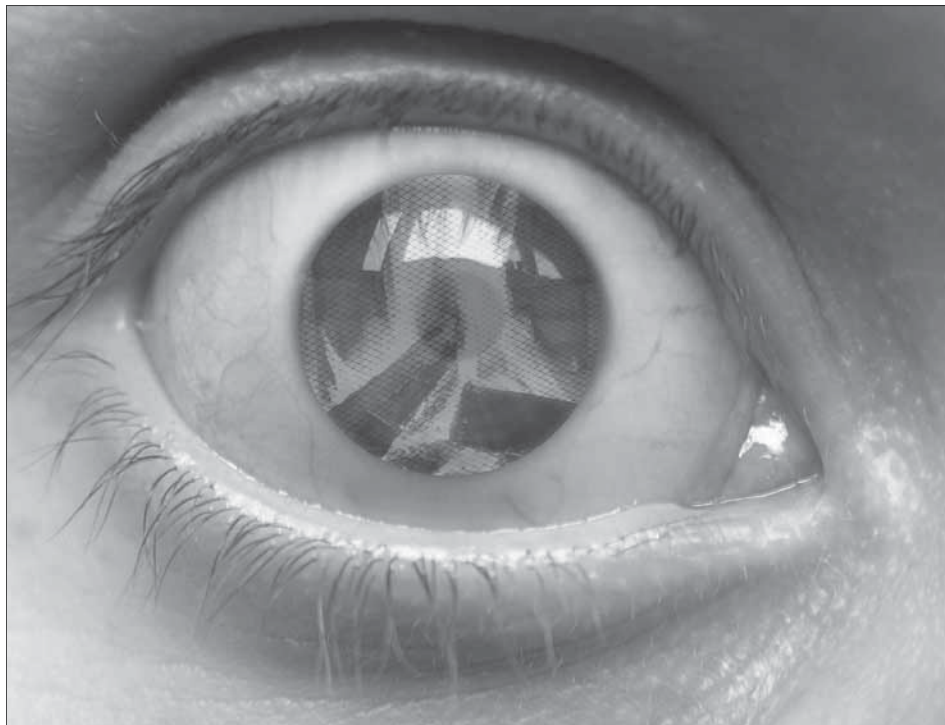
Исмаил Абдуллаев

Вил авун – им начагъвал я. Са сеферда ихътин начагъвал чи Пайгъамбардив мичин асгъабрикай садавай хабар къуна: «Я Мугъаммад, вуна шикаят авунани?» Пайгъамбарди жаваб гана: «Эхъ». И вахтунда Жибрилди келиз гатумна: «Бисмиллагъи аркика мин кули шайин йуьзика мин шарри кули нафсин ва гъайни хъасидин Аллагъу мифика бисмиллагъи аркика» (Муслим).

Абу Саидалай Абу-Назрата агакъарна, бес Жибрил малаик Пайгъамбардин патав атана ва хабар къуна: «Я Мугъаммад, вуна шикаят авунани?» Пайгъамбарди жаваб гана: «Эхъ». И вахтунда Жибрилди келиз гатумна: «Бисмиллагъи аркика мин кули шайин йуьзика мин шарри кули нафсин ва гъайни хъасидин Аллагъу мифика бисмиллагъи аркика» (Муслим).

Айшадилай агакъайвал, бес ада Пайгъамбар вили ягъуникай адан хурудал гъил эцигна агъадихъ галай гафар тикрариз сагъарнай: «Имсахиль-басара би-н-наси биядика шшифау ля кашфа ля илля анта» (Агъмад).

Вили ягъун, вил алуькун мукъвал-мукъвал итимрихъ галукъзавай азар я. Абу Уммата вичин буба Сагъла бину Гъунайфадин мецелай суьгъбетайвал, бес са сеферда ам Пайгъ-

И гъадисдай аквазвайвал инсан вили атлуьза, бязи вахтара ам вили яна къиникъни мумкин я. Вили ягъунин лишанар ифин акъалтун, зурзун акатун ва гъамишан тлал я. Нагагъ са вуж ятлани вили янавайдан гъакъиндай шак физватла, я туш хъи, ада масад вили янавайди хъиз аватла, ахътин касдивай ам эхъуьн тлалабна

адан чинавай рангар атланвай. И вахтунда Пайгъамбарди лагъана: «И рушал жинрин вил алуькнава ва ам чарасуз сагъар хъувуна къанда» (Муслим).

Гъакъни аялрални вил алуькзавва. Ибн Аббасалай агакъай гъадисда лугъузва: «Пайгъамбарди Гъасан ва Гъуьсейн ихътин келимайралди хуьзвай: «Агъузу бикалиматил-Лагъит-таматил мин кули шайтлани ва гъамати ва мин кули гъайнин ламматин» (Бухари). Ихътин гъадис имам Тирмизидалайни агакъна. И гъадисдай аквазвайвал, виридалайни гзаф аялрал вил алуькзава. Гъавилий дидебубайри чпин аялар хуьн лазим я.

Алидилай Ибну Асакира агакъарна: «Са сеферда РасулулЛагъдал Жибрил малаикди къил чугурла, адаз Пайгъамбар сефил яз, фикиррик кваз акуна. Жибрилди адавай куь ам икI сефиларнава лагъана жузуна. Пайгъамбарди жаваб гана, бес Гъасан ва Гъуьсейн вили янава ва начагъ яз къатканва. И вахтунда Жибрилди лагъана: «Вили ягъун – им гъакъикъат я. Вуна ам вили ягъунивай сагъарзавай гафаралди хвеначни?» Пайгъамбарди абур вуч гафар я лагъана жузурла, Жибрилди жаваб гана:

Вил авун – им начагъвал я. Са сеферда ихътин начагъвал чи Пайгъамбардив мичин асгъабрикай садавай хабар къуна: «Я Мугъаммад, вуна шикаят авунани?» Пайгъамбарди жаваб гана: «Эхъ». И вахтунда Жибрилди келиз гатумна: «Бисмиллагъи аркика мин кули шайин йуьзика мин шарри кули нафсин ва гъайни хъасидин Аллагъу мифика бисмиллагъи аркика» (Муслим).

амбарни ва маса асгъабар галаз Мекка галай патахъ фена. Гъараз тайифадин чилерал агакъайла Сагъл бину Гъунайфа эхъвез эгечина. Адахъ гуьрчег къаш-къамат, лацу якларин беден авай. Амир бину Рабиади Сагълян беден акурла гъарайна: «Къе акур хътин гуьрчег беден заз садрани акурди туш!» И гафарилай къулухъ Сагъл вич вичелай фена. Асгъабар Пайгъамбардин патав атана. Пайгъамбарди хабар къуна: «Квез ам ни вили янатла акуначни?» Асгъабри жаваб гана, бес ам Амир бин Рабиадиз акуна. Пайгъамбарди Амираз эвер гана ва хъел кваз жузуна: «Вучиз квекай сада жуванди рекъизва? Ваз са гъихътин ятлани ажайибди, мягътел жедайди акурла лагъайтла жедачни мегер: «Къуй и касдив Аллагъди вичин баракат гурай?!» Ахпа Пайгъамбарди Амираз лагъана: «Алад, эхъуьгъ, Сагълаз регъят жедайвал». Амир яргъа хъана, чин чуьхвена, гъилер, кве кьуьнтни, кве метни, къвачерин тупарни ва шалвардин къенепадни ва и яд гичиндиз къватна. Идалай къулухъ асгъабрикай ам гъиле къуна и яд Сагълан къилелай ва далудилай цана. Сагъл гъасятда вич-вичел хтана ва асгъабрихъ галаз рехъ давамар хъувуна» (Имам Агъмад).

къанда. Вучиз? Вучиз лагъайтла, адан эхъуьн вил алуьдун патал виридалайни хийирлу гъерекат я.

Гъайкални ихътин крарикай сад я. Начагъдан хурудал, адал алай вил алуьддайла гъил эцигунин хийир авай кар яз гъисабзава. Гафар: «Табаракал-Лагъу ахъсану-ль-халикъин», я туш хъи, «Аллагъумма барик фиъги», гъакъни, «Ма шаа-л-Лагъу ла къуввата илла би-л-Лагъ» - ибуьр вили ягъайла сагъарзавай ва вили ягъунивай хуьз-

Пайгъамбардин гъадис ава, ана лугъузва: «Вили ягъун – им гъакъикъат я. Нагагъ Аллагъдин къадардилай вилик агакъун мумкин тир маса шей аватла, ам вили ягъун я. Нагагъ квекай садавай эхъуьн тлалабайтла, гъакI авуна къанда».

вай гафар я. Анасалай агакъай гъадисда лугъузва: нагагъ инсандиз са гъахътин ятлани ажайиб, аламаат жедай шей акуртла, къуй ада лугъурай: «ма шаа-л-Лагъу ла къуввата илла би-л-Лагъ» - гъа ибуьр виливай хуьдай келимаяр я.

Гъакъни вили ягъун - им дишегълийрин атлуьзвай азар я. Айшади лагъана: Ам начагъ хъайила, Пайгъамбарди адавай вили ягъуникай хуьдай гъайкал ийиз туна (Муслим). Са сеферда Пайгъамбардиз вичин паб Умму Саламатан къвале гъвечли руш акуна,

«Алагъумма за султлани-ль-Гъазими ва мани-ль-къадими за-ль-важгъи-ль-карими валия-ль-калиматил-тамматил ва дагъвати-ль-мустажабати гъафил Гъасана ва Гъусайна (инал начагъдан твар къуна къанда) мин анфусил-жинни ва гъайуни-ль-инси». И гафар Пайгъамбарди къеладалай къулухъ Гъасан ва Гъуьсейн къарагъна ва къугъваз эгечина, на лугъуди гъич са затлани хъайиди туш. И вахтунда Пайгъамбарди лагъана: «Куьн, куь папар ва аялар и дуьадалди хуьх.

10 « Ва инсан вили ягъунивай хуъзвай мад гъич са дубани идав барабар жедач». (Тафсиру Ибну Касир, Тариху Димашкъ, Канзу-ль-уммал).

Асгъаб Усманаз гъвечи гада акурла, ада лагъана: «И гададин ченедал чулаву нукъта (лишан) эцига».

Вили ягъунин лишанрикай сад зайиф хъун, яхун хъун я. Ахътинбурукай сад Зафаран хва Мугъаммад тир. Адахъ рикъиз хуш чин ва гуърчег калуб авай ва гъар сеферда рекъиз экъечайла, ам вили ягъиз начагъ хъана хкведай. Ва гъавилай ам чин кевирна экъечидай (Алвади бил вафийти ва уюнил ахбар).

Вили гъатта гъайванарни, къушарни яда. Жабиралай агакбай гъадисда лугъузва: «Вили ягъун - им гъакъикъат я. Ада инсан суруз вегъизва, девекатгудиз».

Виливай хуъдай къайдаяр ва дуъаяр ава. Абур вили ягъай инсандихъ хъиз, вил алукайда хъни алакълу я. Нагагъ са касдин масадал вил алукайтла, ихътин касди са вуч ятлани, са вуж ятлани вили ягъуникай хуън патал, я туш хъи, аламатдинди, мягътел жедай хъинди акуртла, лугъун лазим я: «Къуй Аллагъди агадз берекат гурай!» Им субузавайди агъадихъ галай гъадис я: «Вучиз квекай сада вичин стха рекъизва? Вучиз къуне лугъувач: «Къуй Аллагъди агадз берекат гурай!»

Вили ягъуникай хуъзвай тамам дуъайрикай сад агъадихъ галайди я: «Табарака-л-Лагъу ахсану-ль-халикбин», я туш хъи, «Аллагъумма барик фиъги», я туш хъи, «Ма шаба-л-Лагъу ла къуввата илла би-л-Лагъ», я «Аллагъумма барик галайги». И дуъаяр вичин вил масадал алуказавайди чизвай касди келун лазим я.

Нагагъ инсандал вил алуказаватла, ада агъадихъ галай гъерекатар кбиле тухун лазим я:

1. Пайгъамбардилай агакнавай дуъаяр, азгарар келна клянда - гъар юкъуз экъунахъ ва нянихъ.

2. Гзаф сеферда «Аяту-ль-Курси», сураяр «аль-Фатихла», «аль-Фалъакъ», «ан-Нас» келна клянда.

3. Пайгъамбардилай агакнавай вили ягъунивай хуъзвай дуъаяр келун. Виликди лагъай гъадисрай гъайибур.

4. Мусурманди вичин беден кевирун лазим я, яни маса гафаралди лугъун хъайитла, инсанар алай чкадал беден къалурна кляндач. Нагагъ дишегълиди Шариатди истемешзавай къайдада алуказаватла, сад лагъайди, ам гунагъдик акатзава, къвед лагъайди, вили ягъунин хаталувилик.

5. Вили ягъун мумкин тир касди вичин гуърчегвал кевирна клянда.

6. Инсан вили ягъун мумкин тир чкадал мукъва-къилияр, аялар, папар, стхаяр тахъайтла хъсан я. Гъавилай Якъуб пайгъамбарди вичин рухъвайриз Мисридин жуъреба-жуъре ракарар фин эмирнай.

Вире и къейдунрал вили ядалди вилик амаз амал авун лазим я. Нагагъ вили яна хуъй агъадихъ галай меслятрал амал авуна клянда:

1) Вич вили ягъун мумкин тир касдивай экъуън тлалабун;

2) Нагагъ ам вуж ятла чизвачтла, Пайгъамбардилай агакнавай дуъайралди сагъарна клянда.

Пайгъамбардин гъадис ава, ана лугъузва: «Вили ягъун - им гъакъикъат я. Нагагъ Аллагъдин къадардилай вилик агакбун мумкин тир маса шей аватла, ам вили ягъун я. Нагагъ квекай садавай экъуън тлалабайтла, гъакъи авуна клянда».

3) «Аль-Фалъакъ», «ан-Нас» ва маса сураяр ва гъакъни вил алудзавай маса аятар келна клянда

Гъар садав ажал агакьда

«Гъазрамавтдай (Йемендин район) Суд-дувандин йикъан вилик инсанар магъшардал (кватI жедай чка) тухудай цай пайда жеда» (хадис)

Мугъаммад-гъажи Мегъамедов
ДУМД-дин экспертний отделдин къуллугъчи

Пайгъамбарди агакьнавай лагъана: «Хазрамавтдай (Йемендин район) Суд-дувандин йикъан вилик инсанар магъшардал (кватI жедай чка) тухудай цай пайда жеда» И члавуз инсанри хабар къуна: «Я Аллагъдин Пайгъамбар! И члавуз вуна чаз вуч авун эмирда?» Пайгъамбарди жаваб гана: «къун Шамдиз (Сирия) куъч жез гъавалат хуъхъ».

И гъадисда вичикай ихтилат физвай цай Йеменда авай Аден шегъердин Бархут (цун къветI) тивар алай къветIяй пайда жеда. И цай муъжуъд йикъан къене вири дуънядиз чкида ва ахпа явашдаказ инсанар Шамдиз (Сириядиз) магъшардал рекъе твада. Бязи риваятра лугъузва: «Магъшардал инсанар гъар жуъреда пайда жеда,

ссур ягъайла вири инсанриз ван жеда ва абур кичевилай чашмиш жеда. Сур ягъун яргал чугурди ва югъ къандивай къати жедайди, инсанар кенеф квахънавайбуруз элкъуърдай хътинди жеда. Вагъши гъайванар кичI янаваз инсанрик акахъда. И зегъле къакъуддай хътин вахтунда хур гузвай дидедин риклелай вичин бала алатда, къвачел агъурбурун аялар чуур, аялрин къилер лацу жеда. Сураара авай къенвайбуруз вуч жезватла чилел хабар жедач. Ахпа Аллагъди чилел аламай вири рекъиз клан хъайила, Исрафил малаикдиз къвед лагъай сеферда ссур ягъун эмирда, идалай къулухъ чилел алай къван чан алай вири рекъида, сураара чан аламайбуур чеб-чпивай квахъда (пайгъамбарар ва мсб.) Гъакъни вири малаикар рекъида, тек са чпел Арш акъвазнавайбурулай ва Жибрилдилайни, Микаилалайни, Исрафилалай ва Израилалай алаатайла.

садав вичин ажал агакьда лагъай?» Ахпа Аллагъди лугъуда: «Рекъикъ!» ва ажалдин малаикни рекъида. Мадни агакьарайвал, Сад тир Аллагъди адавай вичивай вичин руъгъ вахъуз тада. Идалай къулухъ мад чилел чан аламай са затIни амукъдач ва Аллагъди лугъуда: «Я манасуз дуъня! гъинва пачагъар? гъинва пачагърин несилар? гъинва истисмарчияр? гъинва Зи ризкъи нез ва Заз ибадат тавурбур?» Ахпа Халикьди лугъуда: «Къе агъавал ни хъ ава?» Агадз садани жаваб гудач ва идалай къулухъ Ада лугъуда: «Гъелбетда, Сад тир ва Къудратлу тир Аллагъдиз!»

Идалай гуъгуъуниз 40 йис алаатайла, 40 йикъан къене гурлу марфар къвада ва ахпа вири къенвайбурун беденар къулан тарцин клуфалай ахкъалт хъийида, гъикI хъи, анаг ктIидай чка туш. Ахпа Аллагъди лугъуда: «Къуй Исрафилдални арш къунвай малаикрал чан ахкъалтрай» Ва абурал Аллагъдин эмирдалди чан ахкъалтда. Аллагъди Исрафиллаз мад ссур хкъун эмирда ва адалай гуъгуъуниз лугъуда: «Къуй Жабраилални Микалал чан хтурай!» Абурални Аллагъдин эмирдалди чан хкведа. Ахпа Аллагъди вири руъгъериз эвер хгуда ва абур сурдиз гадарда ва пуд лагъай сеферда сур ягъун эмирда, идалай къулухъ вири руъгъер чижер хъиз ссурдай акъатда, чанариз нерин хилерай гъахъда. Руъгъер чанара бедендик агъу гъикI акахъдатла, гъакI гъахъда.

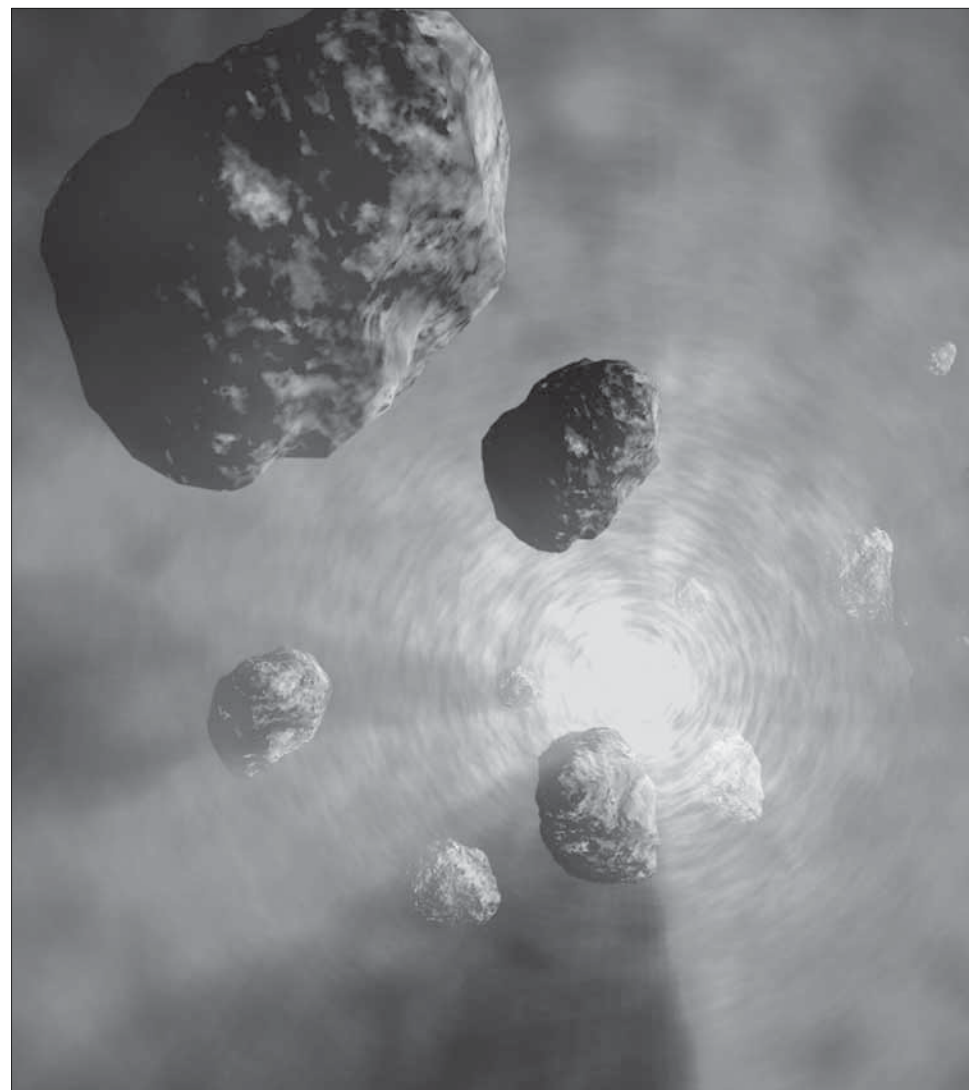
Магъшар

И вахтунда чил къве пад жеда ва сура авай гъар сад къецила анай экъечиде. Сад лагъайди яз Пайгъамбар агакьнавай 70 000 малаикдин юкъва аваз. Вири инсанар гъа са чкадал 70 йисуз акъвазда ва Аллагъ абуроз килигни, суд-дуванни ийидач. Чпин вилерин накъвар къурадалди инсанар ишехъда, адалай къулухъ накъварин паталай иви фида. Ахпа виридаз магъшардал эвер гуда. Абур магъшардал агакьайла элкъвена малаикар акъвазда, рагъ карандашдин (вилер ва рацIамар туълуързавай) къван къадарда абурун къилел акъвазда. Сада-сад чуъкъведа, мейитрилаини пис ни галай гъекъ акъатда инсанриз ва ам япарив къван агакьда. Бязи делилралди и гъалда аваз инсанар 1000 ва я 50 000 йисан къене жеда.

Кафирар патал им гзаф яргалди фидай вахт, гунагъкарар патал адалай са тIимил, муътуъгъбуур патал им къе ракаатдин кпIунив барабарди жеда. Магъшардал акъвазунин и зегъле къакъуддай къайда пайгъамбарриз, авлияйриз ва маса салигъ ксариз талуъ жедач.

Магъшардал гъар са кас и дуъняда вичиз клан хъайидахъ галаз санал жеда. Нагагъ агадз Пайгъамбар агакьнавай клан хъайитла, ам абурухъ галаз жеда ва абурун къаюмвилек акатда.

Къуй чун Аллагъди акъул ганвай ва Адан регъимдалди Суд-дувандин югъ мукъвал алайдан гъавурда акъадайбуру хъурай. Чун Ада ганвай лишанралди Суд-дувандин югъ мукъвал алайдан гъавурда акъадайбурукай ва и лишанрикай чпиз са негижа хкуддайбурукай, Суд-дувандин йикъаз гъазурвал акъадайбурукай хъурай! Амин!

садбур са кве ятлани аваз, масабур къвачи-къвачи, пуд лагъайбуру магъшардал цун хураваз рекъе твада. И цай инсанар ял ягъун, йиф акъудун патал акъвазай чкадал вил алаз акъвазда, яни абуроз мадни рехъ атлудай къуват гун патахъай. Магъшар Шамда хъунин асул себебрикай сад ам хъи, виринра ягъ-ягъунар авай вахтунда ана секинвал ва иман жеда».

Исрафилдин сур

Магъшардал инсанар кватIайдалай къулухъ инсанри и умуърда авур къван крарикай садни амукъдач ва Исрафил малаикди ссурдай (нурдикай авунвай чIехи карч) эвер гайила и дуънядин эхир алукада. Исрафилди

8928...80

1. Зун «Суннат» ва «Витр» гафарин гъавурда тун тIалабзава.

- «Суннат-капI» - им чеб авун чарасуз (ферз) тушиз, анжах авуртIа еке суваб авай гьерекатар я. Месела, ферз кIпарилай алава яз иизвайбуруз «суннат-кIпар» лугъуда.

«Витр» гафунин мана «Жуьт тушир, тек число» я. Шариатда мисен кIпарилай кьулухъ ийизвай жуьт тушир рекятрин (1, 3 рекят) суннат- кIпариз «Витрдин кIпар» лугъуда.

2. За капI ийизва ваз аз бегенмиш гададихъ галаз алакъани хуьзва. Им гунагъ кар яни?

- КапI – им гъич са куьнизни килиг тавуна гъар са мусурмандин хиве авай ферз я. Ам авун бегенмиш гададихъ галаз алакъа хуьнилай аслу туш.

Гададихъ галаз алакъа хуьникай рахайтIа, и кардал Шариатди къадагъа эцигнава. Эгер хизан арадал гъунин ният аваз хъайитIа, некаягъ авун истемишна кIанда. И кар авурдалай кьулухъ алакъа хуьдай ихтияр ава.

8928...12

1.Тамам дастамаз къачудайла, ният гъи вахтунда авуна кIанзава?

- Ният бедендихъ яд галуькьдайла ийиз башламишда.

1. Гъар йикъан партал алаз, зун ацукъзавай, къарагъзавай чка михъи яни, тушни чин тийиз капI авуртIа жедани?

- Эгер парталрихъ нежес галуькь тавунвайдахъ вун инанмиш ятIа, абур алаз капI ийиз жеда. Шариатди ихътин дуьшуьшдин гъакъиндай икI лугъузва – эгер вун са кардин гъакъиндай тешвишда аватIа (месела, алай парталдин гъакъиндай), ам (партал) вичин бинедай гъихътинди ятIа, гъахътиндай яхъ. Чи дуьшуьшда партал вич бинедай михъиди хъуниз килигна ва адахъ нежес галуькь тавунвайдини чиз адан гъакъиндай атанвай тешкиш туна парталар михъибурай гъисабда.

8988...84

Чи кIвале гзаф къадар «Ассалам» газетар кIватI хъанва. Чна абур кIелнава ва чаз абур герек амач. Абуруз вуч ийиз жеда?

- Пайгъамбардин ﷺ гъадисда лагъанва: «Аллагъ-Таалади валди маса кас дуьз рекъел гъун вун патал вири и дуьньядилай ва ана авай затIарилай хъсан я». Гъаниз килигна ихътин пишкешдин иеси хъун патал а газетар абур кIел тавур садаз – кьуни-кьунширийриз, мукъва-кьилирийриз ва я дустариз гайитIа хъсан я.

8988...84

Мусурмандиз шумуд йисалай башламишна гунагъар кхъизва?

- Гунагъар инсан акьулбалугъ (совершеннолетие) хъайидалай кьулухъ кхъизва. Акьулбалугъвилини лишан – рушар патал сифте вацран кьилер башламиш хъайила, гадаяр патал сифте поллюцияр («къацудакъай» хабар) хъайила. Им тахминан 14 ва я 14,5 йис хъайила жезва. Эгер и лишанар малум тахъайтIа, арабрин (вацран) календардай 15 йис ва я Григорианский календардай 14 йисни 7 варз гъисабда.

8988...92

КIвале берекат хъун патал вуч авун лазим я?

- Къилинди, чи диндин, яни Аллагъ-Тааладин ва Пайгъамбардин ﷺ Суннадин истемишунрал амал авуна жуван хизанда абур кьиле тухун я. Ахътин хизанда берекатни жеда гъуьрметни.

8 909...64

Квевай капI ийидай къайдарикай кхъейтIа жедачни?

- Къведай нумрайрикай сада чна Куь тIалабун къилиз акьудда, иншаллагъ.

8928...61

Гъаждал феи итимдиз «гъажи» лугъуда. Дишегълидиз гъикI лугъуда?

- Дишегълидин тIварцихъни «Гъажи» лугъудай гаф кухтан хъийида, месела, «ФатIимат-гъажи»

8988...26

КIвачел залан дишегълидизвай капI авуртIа жедани?

- КIвачел залан дишегълидин хивяй капI авун акъатзавач, анжах ам адаз вичивай жедай тегъерда ийидай ихтияр гуьзва. Месела, эгер акъвазна тежез хъайитIа, ацукъна ийида, пел чилив акакъариз тахъайтIа, вилик табуретка эцигда ва гъа икI мад.

8988...84

Мусурмандиз Интернет ишлемишдай ихтияр авани?

- Интернет – им Аллагъ-Таалади чаз къалурнавай еке алапат я ва ам ишлемишунални къадагъа алач. Амма ам акьулдив, дуьз рекъе ишлемишна кIанда. Интернет Шариатдиз акси рекъера (ахлакъсуз кинориз, шикилриз килигун, чара гадайрихъ, рушарихъ галаз алакъаяр хуьн ва гъа икI мад) ишлемишун къадагъа я.

8928...91

Къенвайди сурарал тухудалди са бязи фекъийри мяфе пуд сеферда хкажиз ва эцигиз тазва. Алай аямдин жегъил фекъияр и кардиз акси я. Абурукай вуж гъахъ я?

- И кар авун Шариатдин истемишунрик акатзавач. Ам вичикай са хийирни ва я са зиянни авачир адетрикай сад я.

8928...87

Заз «хамунин лишай» лугъудай азар ава. Духтурди ам алай чкайриз 5 % спирт квай йод ягъун тапшурмишнава. Зи капI чIур жезвани?

- Ваь. капI чIур жезвач, вучиз лагъайтIа йоддик квай спирт гар хъана куьтягъ жезва.

8928...41

1. Пуб атIана иви акъатайла дастамаз чIур жезвани?

- Жезвач, вучиз лагъайтIа иви дастамаз чIурзавай шартIарик акатзавач.

2.Са бязибуру кIпунилай кьулухъ ам авур пекинин пIипI вегъезва. Им чарасуз яни?

- И кар чарасуз туш. ШипI вегъедалди ам къацIун тавун патал кIватIна вахчуртIа хъсан я.

3.Эрекъ авай кIвале капI йидай ихтияр авани?

- Жез хъайитIа, ам авачир кIвале авуна кIанда. Эгер маса чара авачтIа, эрекъ авай кIвале ийида, капI къабулда.

8928...81

Инсан кучуддайла, дишегълидиз сурарал къведай ихтияр авани?

- Шариатди дишегълийриз чара итирик акахъун къадагъа ийизва. Чаз чидайвал, сурарал фидайла, и къадагъа чIур жезва. Мадни, Пайгъамбарди ﷺ сурарал мейит гуьзлемишзавай дишегълидиз лагъана: «Элкъвена ахлад, гунагъарни гъаз ва са хийирни авачиз».

Рузнама Апрель

югъ	Пакаман Ас-СубхI	Рагъ экъечI-завай вахт	Нисинин Аз-Зугър	Рагъдандин Аль-Гаср	Гъетрен Аль-Магъриб	Мисен Аль-Гишаь
1	3.50	5.29	12.00	15.27	18.18	19.44
2	3.48	5.27	12.00	15.27	18.19	19.46
4	3.44	5.23	12.00	15.28	18.21	19.49
6	3.40	5.19	12.00	15.29	18.23	19.52
8	3.36	5.16	12.00	15.30	18.26	19.55
10	3.32	5.12	12.00	15.31	18.28	19.57
12	3.28	5.09	12.00	15.32	18.31	20.00
14	3.22	5.05	12.00	15.33	18.34	20.04
16	3.18	5.01	12.00	15.33	18.36	20.07
18	3.13	4.58	12.00	15.34	18.38	20.10
20	3.10	4.56	12.00	15.35	18.40	20.13
22	3.05	4.53	12.00	15.35	18.42	20.15
24	3.01	4.50	12.00	15.36	18.44	20.19
26	2.57	4.49	12.00	15.38	18.47	20.23
28	2.52	4.44	12.00	15.38	18.49	20.26
30	2.49	4.42	12.00	15.39	18.51	20.29

ПОДПИСКА-2010

Гъуьрметлу стхяр ва вахар!

2010-йис патал подписка эгечIна кьиле физва. Лезги чIалал акъатзавай "Ассалам" газет квез кIани почтунин отделенийра, районар кIвалахзавай чи векилривай ва я редакциядиз атана кхъиз жеда.

Йисан къимет: 186 манат. Индекс 51395

Гъуьрметлу мусурманар, "Ассалам" газет кхъиз рикIелай алудмир!